

บทสรุป

จากการศึกษาถึงการจักราาชการทหารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเห็นได้ว่า แนวการแบ่งส่วนราชการทั่วไป ยังคงแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ ดังที่เคยเป็นมาแต่ครั้งสมัยปฏิรูปการทหารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ แบ่งเป็นฝ่ายทำการรบ ซึ่งเรียกกันว่า ฝ่ายพลรบ (แนวหน้า) และฝ่ายโหลบริกาาร หรือเรียกว่า ฝ่ายผู้ช่วยพลรบ (แนวหลัง)

ฝ่ายพลรบได้แก่ กองทหารทั้งปวง แบ่งออกเป็นหลายเหล่าหลายจำพวก โดยจัดแบ่งไปตามหลักการทางยุทธวิธี ที่จะใช้กำลังทหารในสนามรบ เรียกว่า กองทัพอันฝ่ายผู้ช่วยพลรบ มีโคมีหน้าที่รบโดยตรง แต่เป็นฝ่ายช่วยเหลือในกระบวนการต่าง ๆ ที่จะให้พลรบมีกำลังทางองค์บุคคล และองค์วัตถุพร้อมอยู่เสมอ อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ฝ่ายพลรบมักจะได้รับการยกย่องมากกว่าฝ่ายช่วยรบ เพราะถือว่าเป็นผู้อยู่แนวหน้าต่อสู้กับข้าศึก ต้องเสี่ยงอันตรายและการสูญเสียชีวิต ดังนั้นจึงคัดเลือกแต่คนวัยหนุ่มเขาประจำกองทัพ เมื่อครบกำหนดที่วางไว้ หรือมีอายุมากก็ให้ปลดออกเป็นทหารกองหนุน หรือเปลี่ยนมาทำหน้าที่ผู้ช่วยรบ แล้วแต่กรณี

ลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดที่สุดของการจักราาชการทหารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การจักราาชการทหารโดยคำนึงถึงสถานการณ์ของประเทศเป็นสำคัญ ทั้ง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิยมในการทหารอย่างดียิ่งมาตั้งแต่ยังทรงอยู่ในวัยการศึกษา แต่เมื่อทรงขึ้นครองราชย์พระองค์ก็มีโอกาสพระทัยแต่เฉพาะการทหารอย่างเดียว หากทรงพยายามให้กิจการทุกอย่างดำเนินไปด้วยความสอดคล้องซึ่งกันและกัน การที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากข้อจำกัดที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

ประการแรก เนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิยมในลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตย ทรงจัดตั้งสภาที่ปรึกษา

ราชการแผ่นดินขึ้น พร้อมกับวางหลักการให้กระทรวงต่าง ๆ เสนอขอราชการ
สำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ หรือมีผลกระทบต่อ
ต่อราชการกระทรวงอื่น ๆ เข้าไปปรึกษาพิจารณาลงมติในสภาที่ปรึกษา
ราชการแผ่นดิน เพื่อเปิดโอกาสให้มีการออกความคิดเห็น โต้แย้ง หรือเพิ่ม
เติมเสริมส่วนที่เป็นประโยชน์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สภาที่มีบทบาทต่อการ
จัดราชการทหารมากที่สุด คือ อภิรัฐมนตรีสภา และเสนาบดีสภา

ยิ่งไปกว่านั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงปรับปรุง
ระบอบราชการทำงานของพระราชอาณาจักร ขึ้นเป็นสภาที่ปรึกษา
ราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะ ให้วางวางยิ่งขึ้น โดยทรงโปรดเกล้าให้
เสนาบดีกระทรวงสำคัญ ๆ คือ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ตลอดจนบรรดา
อภิรัฐมนตรี เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาป้องกันพระราชอาณาจักร
ด้วย เพื่อให้การดำเนินนโยบายหรือขอราชการต่าง ๆ ทางทหาร
เป็นที่สอดคล้องประสานกันกับราชการฝ่ายอื่น ๆ ด้วยดี ลักษณะ
ดังกล่าว นับว่าเป็นแนวรัฐประศาสน์ในนโยบายที่แตกต่างไปจากพระมหากษัตริย์
ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระองค์ก่อน ๆ ที่ทรงวินิจฉัยงานราชการ
ทุกอย่างด้วยพระองค์เอง ซึ่งบางครั้งอาจเกิดการผิดพลาดหรือขัดข้อง
นโยบายด้านอื่น ๆ ของประเทศได้ ตัวอย่างเช่น การขัดแย้งระหว่าง
นโยบายการหนุนการทหารกับฐานะทางเศรษฐกิจ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น ปัญหา
ข้อนี้ได้รับการแก้ไขในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการเปิดโอกาส
ให้ผู้นี้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เพื่อให้งานทุกอย่างเป็นไปโดยความ
รอบคอบยิ่งขึ้น

ประการที่สอง เนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ปัญหาสำคัญ
อีกประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประสบ ภายหลังจาก
เสด็จขึ้นครองราชย์ คือ ปัญหางบประมาณขาดดุลย์เรื้อรังที่ดำเนินติดต่อกันมาตั้งแต่
ในรัชกาลก่อน ความจำเป็นในการรักษาฐานะความมั่นคงทางการเงินของประเทศ
บีบบังคับให้รัฐบาลต้องหาทางแก้ไขอย่างรีบด่วน และในเมื่อปรากฏว่าไม่สามารถ

เพิ่มจำนวนรายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงตกลงดำเนินมาตรการตัดทอนรายจ่าย หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า "ดุลยภาพ" โดยการตัดงบประมาณประจำปีของกระทรวงต่าง ๆ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน พร้อมทั้งให้กระทรวงต่าง ๆ พิจารณายุบรวมกองที่ซ้ำซ้อนกัน ปลดข้าราชการส่วนเกินออก และงดโครงการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นไว้ก่อน จนกระทั่งประสบความสำเร็จสามารถทำให้งบประมาณเกินดุลย์ได้ในที่สุด

อย่างไรก็ดี ขณะที่ฐานะการเงินของรัฐบาลไทยกำลังจะฟื้นตัวดีขึ้น พอดีกับในช่วงเวลา พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓ ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนถึงภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศไทยด้วย ทำให้เกิดการเงินฝืด รายได้ของประชากรต่ำ และเกิดปัญหางบประมาณขาดดุลย์อย่างหนัก จนต้องทำการ "ดุลยภาพ" อีกเป็นครั้งที่สอง ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๔ และ พ.ศ. ๒๔๗๕

ภาวะการณทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีผลกระทบกระเทือนต่อการจัดการราชการทหารอย่างเต็มที่ สำหรับการตัดทอนในคราวดุลยภาพระยะแรกนั้น กระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ ต้องพิจารณาลดกรมกองที่ไม่สำคัญ ปลดข้าราชการบางส่วนออก ระงับโครงการขยายกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ และโครงการขยายกิจการอากาศยานไว้ก่อน อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มการตัดทอนรายจ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ทางฝ่ายผู้บริหารชั้นสูงของกระทรวงทั้งสอง ได้วางหลักสำคัญไว้ว่าจะมุ่งตัดทอนรายจ่ายทางฝ่ายผู้ช่วยพลรบ มากกว่าฝ่ายพลรบโดยตรง ทั้งนี้เพื่อรักษากำลังความมั่นคงของกองทัพเท่าที่จะทำได้ แต่ปรากฏว่า หลังจากที่รัฐบาลตกลงให้กระทรวงการทหารทั้งสองแก้ไขระเบียบพระราชบัญญัติเบี้ยเลี้ยงชีพนายทหารนอกประจำการ แล้วรายจ่ายของกระทรวงทั้งสองก็เพิ่มขึ้น เพราะต้องรับภาระเรื่องเงินเบี้ยเลี้ยงชีพเข้ามาไว้ในงบประมาณของตนด้วย แม้รัฐบาลได้พยายามหาทางช่วยเหลือโดยให้รับงบประมาณประจำปีแบบเหมา คือได้รับงบประมาณเป็นจำนวนตายตัวเท่ากันทุกปี

ให้มีสิทธิใช้จ่ายเงินจำนวนนี้ได้อย่างเสรี ไม่ต้องยื่นโครงการใช้จ่ายต่อกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติดังเช่นกระทรวงอื่น ๆ และถ้าหากมีเงินเหลือจ่ายในสิ้นปี ก็
อนุญาตให้เก็บสะสมไว้สมทบใช้จ่ายในปีต่อไป โดยไม่ต้องส่งคืนคลัง อย่างไรก็ตามก็
การรับงบประมาณแบบเหมา ก็มีปัญหาในแง่การรักษาคุลยรายรับรายจ่ายประจำปี
เพราะกระทรวงทั้งสองไม่อาจร้องของบประมาณเพิ่มเติมได้อีก แม้ว่าในบางปีจะมี
รายจ่ายจำเป็นเพิ่มขึ้น กวญเหตุนี้ทางฝ่ายผู้บริหารของกระทรวงการทหารจึงต้อง
พยายามจัดสรรรายจ่ายอย่างรอบคอบ พยายามหาทางหมุนำรุงมิให้การทหารทรุด
โทรมลง กวญการสนับสนุนทางการศึกษา ปรับปรุงระเบียบการต่าง ๆ ให้
ทันสมัยขึ้น แต่ถึงกระนั้นอัตราส่วนความสมคุลยระหว่างรายรับรายจ่ายก็ยังไม่เป็นที่
น่าพอใจนัก ในที่สุดกระทรวงกลาโหมต้องหันไปพิจารณาตัดทอนรายจ่ายด้านพลรบ
โดยลดอัตรากำลังพลของกองทัพลง พร้อมทั้งจัดรูปโครงใหม่ให้เหมาะสม ส่วน
กระทรวงทหารเรือ เนื่องจากมีกำลังคนน้อยอยู่แล้ว การปลดคนออกจึงทำได้โดย
ตามส่วน การลดรายจ่ายจึงเน้นไปทางการงคซื้ออาวุธยุทหธภัณฑ์และเรือรบ
เป็นส่วนใหญ่

จากการตัดทอนรายจ่ายอย่างหนักในช่วง พ.ศ. ๒๔๖๕ - ๒๔๗๐ ทำให้
อัตรารายจ่ายภายในกระทรวงการทหารทั้งสองค้อย ๆ ลดลง จนกระทั่งสามารถ
จัดสรรเงินส่วนหนึ่งสมทบกับเงินสะสมสิ้นปีที่ได้เก็บรวบรวมไว้ ทำการงคซื้ออาวุธ
และเรือรบได้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ถึงแม้ว่างคซื้อได้ไม่มากนัก แต่ก็นับ
ว่าพอจะบรรเทาความขาดแคลนลงได้บ้าง ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๓ ภาวะเศรษฐกิจ
ภายในประเทศเริ่มตกต่ำลง เนื่องจากได้รับผลกระทบกระเทือนจากภาวะเศรษฐกิจ
ตกต่ำทั่วโลก จนต้องมีการ "คุลยภาพ" อีกครั้งหนึ่ง

ผลของการคุลยภาพไม่ว่าในระยะแรกหรือระยะหลัง ล้วนก่อให้เกิดปัญหา
สำคัญหลายประการขึ้นในกระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ สำหรับในช่วง
คุลยภาพระยะแรก เมื่อพิจารณาในแง่ยุทธศาสตร์การทหาร อาจสรุปได้ว่า ปัญหา
สำคัญแท้จริง มีเพียงประการเดียวคือ การขาดแคลนอาวุธอันทันสมัยสำหรับกองทัพ

ส่วนการปลดข้าราชการออก และจักรกรมกองเสียใหม่นั้น หากศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่า เป็นการกระทำที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับสภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพราะนอกจากจะช่วยลดอัตราการจ่ายใ้ทยอยลงแล้ว ยังเป็นการปรับปรุงให้ระบบงานต่าง ๆ กระจับตัวยิ่งขึ้น มีการจัดส่วนสัมพันธ์ระหว่างกำลังคน กำลังอาวุธ และกำลังทรัพย์ที่เหมาะสม โดยมีหลักการจัดกองทัพ ๓ ประการ คือ การบังคับบัญชาที่เหมาะสม ความสอดคล้องกับหลักยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีสมัยใหม่ และการส่งกำลังบำรุงที่เพียงพอ

ปัญหาความยุ่งยากอันเนื่องมาจากการตัดทอนรายจ่าย เริ่มเกิดขึ้นในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑ - ๒๔๗๓ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับกรณีขัดแย้งระหว่างเสนาบดีกระทรวงกลาโหมและเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ส่วนทางฝ่ายกระทรวงทหารเรือได้มีส่วนร่วมอยู่บ้างเหมือนกันแต่ไม่ปรากฏกรณีขัดแย้งที่รุนแรงประการใด ทั้งนี้อาจจะเนื่องจาก กระทรวงทหารเรือมีกำลังน้อย และใช้ระเบียนการส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกระทรวงกลาโหมมาก เมื่อกระทรวงกลาโหมได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงระเบียนการใด กระทรวงทหารเรือก็เปลี่ยนแปลงตามเพื่อให้สอดคล้องกัน ดังนั้นการเรียกร้องต่าง ๆ จึงมักมาจากกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นราชการทหารส่วนใหญ่กว่า และที่สำคัญที่สุดคือ มีเสนาบดีเป็นคนหนุ่มทันสมัยและกระตือรือร้น มากกว่าฝ่ายทหารเรือ

สาเหตุปัญหาความขัดแย้งเกิดจากความพยายามของกระทรวงกลาโหมที่จะเปลี่ยนแปลงระเบียนเกี่ยวกับการเงินต่าง ๆ อาทิ พระราชบัญญัติเบี่ยงเลียงชี้ทหาร ระเบียนเงินเพิ่มพิเศษกำลังพล ระเบียนเบี่ยงเลียงเกินทาง และการใช้จ่ายเงินอื่น ๆ ซึ่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติมีหน้าที่จ่ายเงินเห็นว่า เป็นการฟุ่มเฟือย อาจทำให้กระทรวงพลเรือนอื่นเรียกร้องตามอย่างได้ แต่กระทรวงกลาโหมก็อ้างว่าการใช้จ่ายต่าง ๆ ใกล้เคียงกับภายในขอบเขตงบประมาณเหมา และเมื่อกรณีความขัดแย้งถูกนำเข้าสู่พิจารณาปรึกษาในสภาที่ปรึกษาาราชการแผ่นดิน กระทรวงกลาโหมมักจะได้รับการสนับสนุนจากอธิรัฐมนตรีสภาอยู่เสมอ ทำให้เสนาบดีกระทรวงพระคลัง

มหาสมบัติเกิดความรู้สึกไม่พอใจ พยายามเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกระเบียบงบประมาณเหมา จนเกิดเป็นลักษณะการโต้แย้งเพื่อเอาชนะซึ่งกันและกันขึ้นในที่สุด

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกับกระทรวงกลาโหม ดำเนินติดต่อกันมาจนถึงใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็เกิดกรณีขัดแย้งครั้งใหญ่ขึ้น เนื่องจากนายพลเอกพระองค์เจ้าวร เกษทรงประกาศเลื่อนขึ้นเงินเดือนในยศเดิมให้แก่ นายทหาร ๕๑ นาย ซึ่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่า เป็นการฝ่าฝืนมติของเสนาบดีสภาที่เคยวางไว้อย่างชัดเจน ผลของการพิจารณาปัญหานี้ ทั้งในสภานิติสภาและอภิรัฐมนตรีสภา ระบุว่า การเลื่อนขึ้นเงินเดือน นายทหาร ๕๑ นาย เป็นการไม่ถูกต้อง และให้กระทรวงกลาโหมสั่งยกเลิกคำสั่งนั้นเสีย เป็นเหตุให้นายพลเอกพระองค์เจ้าวร เกษ ทรงยื่นใบลาออกจากตำแหน่งทันที ทำให้บรรดาทหารซึ่งนิยมชมชอบในตัวนายพลเอกพระองค์เจ้าวร เกษ เกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อรัฐบาลอย่างรุนแรง

ภายหลังที่นายพลเอกพระองค์เจ้าวร เกษ ทรงลาออกจากตำแหน่งแล้ว รัฐบาลก็ประสบปัญหาทางงบประมาณขาดดุลงบปีอีกครั้งหนึ่ง ผลของการดูสภาพครั้งนี้ เป็นเหตุให้มีการรวมกระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือเข้าด้วยกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของการประหยัดงบประมาณ การรวมกระทรวงก็เป็นผลดีไม่น้อย เพราะรัฐบาลสามารถลดรายจ่ายลงไปได้เกือบ ๓ ล้านบาท และยังเป็นการจัดหน่วยราชการกองกลางทั้งปวงให้ลงรูประเบียบเดียวกันด้วย ซึ่งยังคงใช้ปฏิบัติกันมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น โดด แยก การเลือกตั้งเสนาบดีกลาโหม ด้วยปรากฏว่า อภิรัฐมนตรีสภาตกลงใจเลือก นายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ เข้ามาดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม และให้นายพลเอกหม่อมเจ้าอลองคณี ผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีแต่เดิม เป็นรองเสนาบดี แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะมีพื้นฐานหรือเงื่อนงำประการใดก็ตาม แต่ผลที่เกิดขึ้น คือ ความไม่พอใจของเหล่าทหารบก ที่เห็นว่าตนเป็นราชการทหารส่วนใหญ่ แต่ต้องอยู่ใต้วงคัมบัญชาของฝ่ายทหารเรือซึ่งเป็นราชการส่วนน้อย นอกจากนี้ยังมีความไม่พอใจ

ในพระอุปนิสัยของนายพลเรือเอกกรมขนส่งหวิกรมเกรียงไกร แอบแฝงอยู่ด้วย สำหรับฝ่ายทหารเรือไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้เกิดความไม่พอใจหรือไม่อย่างไร

หลังจากการรวมกระทรวงทั้งสองใน พ.ศ. ๒๔๗๔ รัฐบาลได้ดำเนินการตัดทอนรายจ่ายค่านอื่น ๆ อีก มีการปลดข้าราชการออก ลดเงินเดือน เลื่อนลดเวลาการเกณฑ์ทหารลง และตัดรายจ่ายทั้งส่วนประจำและการจรอย่างหนัก ทำให้ข้าราชการยิ่งทวีความไม่พอใจยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ปัญหาที่แท้จริงอีกประการหนึ่ง ที่เกิดจากการดูสภาพในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างพวกเจ้ากับสามัญชน ในระหว่างดูสภาพปรากฏว่า พวกเจ้านายพระราชวงศ์ได้รับผลกระทบกระท่อนนอยมาก จำนวนเจ้านายในตำแหน่งชั้นสูงทางการทหารยังคงเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่นายทหารต่าง ๆ ถูกลดการขึ้นเงินเดือน การเลื่อนชั้นแต่คณะอภิรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เลื่อนเงินเดือนแก่นายพันเอกหม่อมเจ้านักขัตมงคลถึง ๒ ชั้น ในต้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยไม่คำนึงถึงมติเดิมที่เคยวางไว้แต่ประการใด

การที่พวกเจ้านายเชื้อพระวงศ์เข้ามามีบทบาทและดำรงตำแหน่งชั้นสูงในวงราชการทหารนี้เอง ทำให้นายทหารระดับกลาง ตระหนักดีว่าโอกาสการเลื่อนชั้นของตนคับตันลง ยิ่งเกิดการขัดแย้งระหว่างนายทหารกลุ่มนิยมฝรั่งเศส ซึ่งนำโดยเจ้านายเชื้อพระวงศ์ กับกลุ่มนิยมเยอรมัน ซึ่งนำโดยนายทหารสามัญชน ก็ยิ่งทำให้สถานการณ์ในวงการทหารเลวร้ายลงทุกที ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาทั้งหมดได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้นายทหารกลุ่มหนึ่งคิดก่อการปฏิวัติขึ้น และเมื่อได้รับคำชักชวนจากสมาชิกคณะราษฎร การเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงกลายเป็นความจริงในที่สุด

จากการศึกษาถึงการจัตราราชการทหารก่อนการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานที่แท้จริงของปัญหาทั้งปวง เนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประกอบ

กันกับความไม่พอใจในสภาพการณ์ทางการเมือง การปกครอง และสภาพการณ์ทาง
 การทหารเป็นสำคัญ เหตุผลยืนยันในข้อสรุปนี้ จะเห็นได้ว่าการจักราชการทหาร
 ภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เป็นการจ้คตามความต้องการของผู้ออกการ
 ฝ่ายทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งสิ้น มีการล้มเลิกสภาป้องกันพระราชอาณาจักร แล้วตั้งคณะ
 กรรมการกลางกลาโหม ซึ่งมีสมาชิกเป็นทหารล้วน ๆ ขึ้นมาแทนที่ นอกจากนี้ยัง
 พยายามก่อกั้นนายทหารที่เป็นเชื้อพระวงศ์ให้ออกจากตำแหน่ง แล้วจัดตั้งพวกของตน
 เข้าไปแทน และที่สำคัญที่สุด ก็ กำหนดให้นายทหารมียศสูงสุดได้ไม่เกินยศ
 นายพันเอกอีกควย

สำหรับการจักราชการทหารหลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จะเห็นได้ว่าเป็นการจ้คที่มีแนวสำคัญตามความคิดของผู้นำ
 ทางทหาร ๒ ท่าน คือ นายพันเอกพระยาทรงสุรเดช และนายพันโทหลวงพิบูลสงคราม
 แนวความคิดแรกมุ่งจ้คตามแบบอย่างการทหารของประเทศสวีต ส่วนแนวคิดหลัง
 พยายามหันกลับไปสู่รูปแบบการจ้คตามแบบฝรั่งเศส ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่กรมเสนาธิการ
 อย่างไรก็ดี แม้ว่าแนวคิดในการจักราชการทหารทั้งสองสมัยจะแตกต่างกันไป แต่
 ลักษณะร่วมที่เหมือนกันคือ การพยายามนำทหารเข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น
 กว่าสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ควบการใช้กำลังกองทัพเป็นแรงสนับสนุนอำนาจของ
 รัฐบาล ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานที่มีผลสืบเนื่องในการเมืองการปกครองของประเทศ-
 ไทยมาจนทุกวันนี้.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้อัปเดต

- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑/๘ เล่ม ๑, เรื่องจักราขการ
กระทรวงกระลาโหม (๒๓ มี.ย. ๑๑๓).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑/๒๑ เล่ม ๒, เรื่องระเบียบ
น้ำที่และกฎข้อบังคับกระทรวงกระลาโหม ร.ค. ๑๒๐ (๒๐ ก.ย. ๑๒๐).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๓.๒/๑๓ เล่ม ๓, เรื่องตั้ง
และย้ายตำแหน่งกรมทหารบก (๑ เม.ย. ๑๑๓ - ๑๘ ส.ค. ๑๑๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๓.๒/๓๓ เล่ม ๔, เรื่อง
ขนานนามกองทหารไ้ลงระเบียบเป็น ๑๐ กองพล (๔ ก.พ. ๑๒๖).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๓.๓/๖, เรื่องพระราชบัญญัติ
เก็บกนเป็นทหาร (๑๔ ค.ก. ๑๒๑ - ๒๖ พ.ค. ๑๒๓).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๔/๒๒ เล่ม ๑, เรื่องขอ
อนุญาตให้ป้อมยิงปืนสุดในการเฉลิมทุกปี (๑๓ ก.ย. ๑๑๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๔/๓๔ เล่ม ๒, เรื่องแผนก
บักครองกรมทหารเรือ (มีเรื่องจักราขการทหารเรือกาย) (๑๕ พ.ค. ๑๑๓ -
๑๔ ก.พ. ๑๒๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๑๔/๖๐ เล่ม ๓, เรื่องการทำ
น้ำแข็งและขายน้ำแข็งกรมทหารเรือ (๒๓ ก.ย. - ๘ ค.ค. ๑๑๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ บ.๑.๔/๑, เรื่องเจ้านายและ
ข้าราชการ กรายบังคมทูลความเห็นการจักราขการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการ
แผ่นดิน (๘ ม.ค. ๑๐๓).

- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๕ บ.๑๔/๔, เรื่องพระราชกฤษฎีกา
ความเห็นของผู้นี้ให้เปลี่ยนการปกครอง จ.ก. ๑๒๔๗ (พ.ก. ๑๐๘).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ บ.๑.๔/๕, เรื่องพระราชดำรัส
รัชกาลที่ ๕ ว่าควยเปลี่ยนประเพณีปกครองราชการแผ่นดิน.
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๕ ก.๔๕/๒ เล่ม ๒, เรื่องพระราช-
กุมารและนักเรียนสามัญที่ส่งออกไปเล่าเรียนเมืองต่างประเทศ (๕ พ.ก.
๑๐๘, ๑๐ พ.ก. ๑๒๕ - ๑๘ พ.ก. ๑๒๗).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๑/๔๒, เรื่องการซ่อมรพทหารบก
(๘ ก.พ. ๒๔๖๔ - ๒๘ มี.ก. ๒๔๖๗).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๕/๑๕, เรื่องมณฑลต่าง ๆ ขอยืม
ปืนใช้ในกรมแสงสรรพาวุธ (๑๘ - ๒๓ มี.ก. ๒๔๕๒).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๕/๑๘, เรื่องสิ่งปืนใหญ่เล็ก
กับกระสุน (๒๐ ก.ก. ๒๔๖๑ - ๘ ส.ค. ๒๔๖๖).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๗/๓, เรื่องจัดการทหารและ
เกณฑ์ทหารมณฑลปักษ์ใต้ มีเรื่องจัดการเมืองสตูลควย (๑๓ ม.ค. ๒๔๕๖ -
๒ ก.ย. ๒๔๕๘).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๒๐.๑/๔๖, เรื่องกรมหลวงชุมพร
และกรมขุนสิงห์จักราชการทหารเรือ เนื่องด้วยการประหยักราชทรัพย์
(๒๔ ส.ค. ๒๔๖๕ - ๗ พ.ก. ๒๔๖๘).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ก.๒๐.๑/๕๑, เรื่องสมเด็จเจ้าฟ้า
กรมหลวงนครราชสีมาทรงจักราชการทหารเรือ (๒๘ ก.ก. ๒๔๖๖).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๖ ค.๘/๒, เรื่องงบประมาณประจำปี
พ.ศ. ๒๔๕๕ (๒ พ.ก. - ๒๑ ส.ค. ๒๔๕๕).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๖ ค.๘.๑/๒ เล่ม ๒, เรื่องงบประมาณ
กระทรวงต่าง ๆ งบประมาณแผนกกระทรวงกลาโหม (๒๔ ธ.ค. ๒๔๕๓ -
๒๗ ส.ค. ๒๔๖๑).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๖ บ.๑.๗/๔, อีศวาหา "ความเห็น
เรื่องหนังสือทรัพย์สินศาสตร์" (๑๓ พ.ค. ๒๔๕๗).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๖ บ.๔.๓/๑๒, เรื่องเจ้าฟ้ากรมขุน-
สุโขทัยธรรมาธิราช มีพระประสงค์จะเข้าเรียนวิชาทหารในฝรั่งเศส
(๑๔ ก.ค. ๒๔๖๔).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๖ ค.๑๕/๓, เรื่องหนังสือฉบับเกี่ยว-
ด้วยเรื่องมหาสงคราม (๑๐ พ.ย. ๒๔๕๗ - ๑๖ มี.ค. ๒๔๕๘).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓ เล่ม ๑, เรื่องพระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับตำแหน่งจอมพลทหารบก ทหารเรือ (๑ ธ.ค. -
๑๓ ก.พ. ๒๔๖๘).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๕ เล่ม ๑, เรื่องทหาร
รักษาการณ์วังสุโขทัยและวังบางขุนพรหม (๔ ม.ค. ๒๔๖๘ - ๒๖ มี.ค. ๒๔๗๐).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๘ เล่ม ๑, เรื่องแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ราชการทหารบก เพื่อเข้าสู่คุณภาพและเรื่องโครงการทหาร พ.ศ. ๒๔๗๕
(๒๖ มี.ค. ๒๔๖๘ - ๒๑ มี.ย. ๒๔๗๕).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๑๐ เล่ม ๑, เรื่องเลิกและ
จัดกรมกองทหารบก เนื่องจากตัดงบประมาณให้เป็นคุณภาพ (๒๖ - ๒๘
มี.ค. ๒๔๖๘).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๑๓ เล่ม ๑, เรื่องจัดราชการ
ทหารบก (๑๗ ก.ย. ๒๔๖๘ - ๒๘ มี.ค. ๒๔๗๐).

- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๒๒ เล่ม ๒, เรื่องคำสั่ง
ของเสนาบดีกระทรวงกลาโหม สำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร เรื่องให้
ดำเนินการเข้ารูปการจັดกองทัพบก (๒๘ มี.ค. ๒๔๗๐ - พ.ค. ๒๔๗๑).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๒๖ เล่ม ๒, เรื่องบันทึกจัด
บำรุงวินัยและอบรมทหารบกของหม่อมเจ้าวรเดช (๑๕ - ๒๑ มี.ย. ๒๔๗๑).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓๑ เล่ม ๒, เรื่องระเบียบ
การระดมพลย่อยที่คลองสำหรับคนกองหนุนและคนกองเกินอัตราที่ได้รับกำรฝึก
แล้วในเขตมณฑลทหารบกที่ ๑ (๑๕ ส.ค. ๒๔๗๒).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓๖ เล่ม ๒, เรื่องรวม
กระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงกลาโหม (๑๕ ต.ค. - ๑๔ ธ.ค. ๒๔๗๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓๗ เล่ม ๒, เรื่องประชุมใหญ่
ที่กระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๔๗๔ (๕ พ.ย. ๒๔๗๔ - ๑๘ มี.ย. ๒๔๗๕).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๒/๒, เรื่องประกาศตั้งเสนาบดี
และตำแหน่งที่เสมอด้วยเสนาบดีกลาโหม (๕ ส.ค. ๒๔๖๕ - ๑๕ ม.ค.
๒๔๗๑).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๓/๒, เรื่องตั้งและย้ายตำแหน่ง
ข้าราชการกระทรวงกลาโหม (๓๐ พ.ย. ๒๔๖๘ - ๘ มี.ค. ๒๔๗๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๓/๖, เรื่องข้าราชการ
กระทรวงกลาโหมออกและพักราชการ (๖ มี.ค. ๒๔๖๘ - ๓๐ มี.ค. ๒๔๗๔).
- ..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๓/๔, เรื่องตั้งสมเด็จเจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นเสนาบดีกลาโหมและผู้แทนเสนาบดีทหารเรือ
หม่อมเจ้าวรเดชเป็นผู้รั้งและเป็นเสนาบดีทหารบก (๓ ส.ค. - ๑๓ มี.ค.
๒๔๖๕).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๔/๗, เรื่องกระทรวงทหารเรือ
ยกเลิกตำแหน่งต่าง ๆ (๑๙ - ๒๒ มี.ค. ๒๔๖๘).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๔/๑๕, เรื่องยิงสฤต (๑๕ -
๑๗ ก.ย. ๒๔๖๙).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๔/๑๗, เรื่องเสนาบดีกระทรวง
ทหารเรือ เสด็จตรวจการฝึกหัดทหารเรือ (๗ ก.พ. ๒๔๗๐ - ๘ มี.ค.
๒๔๗๒).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๔/๒๒, เรื่องงบประมาณกระทรวง
ทหารเรือ (๓๑ มี.ค. - ๑๑ ก.พ. ๒๔๗๒).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๔/๒๘, เรื่องหม่อมเจ้าพรปรีชา
กับพระวิจารณ์จักรกิจไปกำกับการสร้างเรือรบที่อังกฤษ (๒๗ ก.พ. - ๑ มี.ค.
๒๔๗๒).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๕/๑, เรื่องยศทหารทางกระทรวง
กลาโหม (๑๗ พ.ย. ๒๔๖๘ - ๖ มี.ค. ๒๔๗๑).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๕/๓, เรื่องพระราชกำหนด
เครื่องแต่งตัวทหารบก (๔ ก.พ. ๒๔๖๘ - ๑๕ ก.พ. ๒๔๗๒).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๕/๗, เรื่องเครื่องแต่งตัว
ข้าราชการกระทรวงกลาโหม (๑ พ.ย. ๒๔๗๓ - ๑๕ มี.ค. ๒๔๗๔).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๑, เรื่องหลวงอมรศักดิ์กาฐ
หลวงเทเวศร์อำนวยการออกไปเรียนยุทธวิธีที่อเมริกา (๒๐ - ๒๒ ธ.ค.
๒๔๗๐).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๒, เรื่องพระทรงสุริยเดช
พระศรีสิทธิสงครามออกไปศึกษาวิธีป้องกันการรุกทางอากาศ ณ ต่างประเทศ
(๘ - ๑๔ มี.ค. ๒๔๗๐).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๓, เรื่องพระประพิณพูนยศ
พระวิจิตรนาวิ ไปกำกับการสร้างเรือรบที่อังกฤษ (๗ - ๑๐ ข.ค. ๒๔๗๑).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๔, เรื่องหม่อมเจ้าอลองกษ,
หลวงรามฤทธิ, หลวงสรสิทธิยานุกการ ออกไปดูการทหารประเทศญี่ปุ่น
และที่อินโดจีน (๑ ส.ค. ๒๔๗๒ - ๑๓ มี.ย. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๕, เรื่องพระเวทย์นค-
รังสฤษดิ์ ออกไปศึกษาและดูวิธีจัดการบินพานิชย์การ ทืออเมริกา และยุโรป
(๘ - ๑๑ ก.ค. ๒๔๗๒).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๗, เรื่องส่งนายทหารไป
ดูการประลองยุทธที่เมืองตังเกี๋ย (๘ ข.ค. - ๑๕ ก.พ. ๒๔๗๓).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑๐/๘, เรื่องพระศิลาปักษัตราคม
กับหม่อมเจ้าอนันตนครไชย ออกไปศึกษาและดูการทหารประเทศเยอรมัน
(๒๖ - ๓๐ มี.ย. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๕๕/๓, เรื่องให้เสื่อป่าอมมา
ให้แก่งองทัพบก (๑๘ มี.ค. ๒๔๖๘ - ๑๔ เม.ย. ๒๔๖๘).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓๑ เล่ม ๑, เรื่องวาง
ระเบียบรักษารูณะการเงินของแผ่นดิน ๖๓๖ (๒๒ ม.ค. - ๑๓ ก.พ.
๒๔๗๒).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๑/๓๖ เล่ม ๒, เรื่องประหยัค
การจ่ายเงินแผ่นดิน และไม่รับพิจารณาการจ่ายเงินการจรที่อื่นทางบัญชีกลาง
(๑๗ พ.ย. ๒๔๗๓ - ๕ ม.ค. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๒/๔ เล่ม ๑, เรื่องพระราช
บัญญัติเงินรัฐูปการ (๕ มี.ค. ๒๔๖๘ - ๒๗ ม.ค. ๒๔๗๓).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๒/๕ เล่ม ๑, เรื่องพระราช
บัญญัติบำเหน็จบำนาญฝ่ายทหาร (๑๘ มี.ค. ๒๔๖๘ - ๒๙ ส.ค. ๒๔๗๓).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๖ เล่ม ๑ เรื่องเงินเดือน
ข้าราชการกระทรวงกลาโหม (๑๒ - ๒๔ พ.ค. ๒๔๖๙).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๗ เล่ม ๑, เรื่องเงินเดือน
ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม (๒๐ พ.ค. ๒๔๖๙ - ๒๕ พ.ค. ๒๔๗๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๘ เล่ม ๑, เรื่องเงินเดือน
ข้าราชการกระทรวงพระคลัง (๕ มิ.ย. ๒๔๖๙ - ๒๗ เม.ย. ๒๔๗๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๑๗ เล่ม ๒, เรื่องขอเพิ่ม
อัตราเงินเดือนนายทหาร (๒๑ ม.ค. - ๒๒ มี.ค. ๒๔๗๑).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๑๘ เล่ม ๒, เรื่องรายงาน
ฉบับของข้าราชการชั้นสูง (๔ เม.ย. ๒๔๗๒ - ๑๖ เม.ย. ๒๔๗๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๑/๒๓ เล่ม ๒, เรื่องกระทรวง
กลาโหมสั่งเพิ่มเงินเดือนนายทหารในชั้นยศเคิม (๑๓ พ.ค. - ๑๑ มิ.ย.
๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๔/๒, เรื่องฐานะการเงิน
แผ่นดินและเงินสเตอร์ลิง กับเรื่องลดราคาเงินบาท พ.ศ. ๒๔๗๔
(เกี่ยวด้วยต่างประเทศ) (๑๕ ค.ค. - ๓ พ.ค. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๔/๔, เรื่องฐานะการเงิน
แผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๔. (๑๗ พ.ค. - ๑๘ ก.พ. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๔/๕, เรื่องฐานะการเงิน
แผ่นดินและเงินสเตอร์ลิง กับเรื่องลดราคาเงินบาท พ.ศ. ๒๔๗๔
(เกี่ยวด้วยต่างประเทศ) (๒๙ พ.ค. ๒๔๗๔ - ๑ มิ.ย. ๒๔๗๕).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕/๑, เรื่องงบประมาณการ
ป้องกันพระราชอาณาจักรของกระทรวงกลาโหม (๓ พ.ย. ๒๔๖๕).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๐/๑ เล่ม ๑, เรื่องงบ
ประมาณเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๖๕ - พ.ศ. ๒๔๗๐). (๕ ธ.ค. ๒๔๖๘ -
๑ พ.ค. ๒๔๗๑).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๑/๔ เล่ม ๒, เรื่องงบ
ประมาณเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๔ (๓๐ ม.ค. ๒๔๗๓ - ๓๑ ส.ค. ๒๔๗๕).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๑/๕ เล่ม ๒, เรื่องงบ
ประมาณเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๕ (๒๒ ก.พ. ๒๔๗๔ - ๑๒ ส.ค. ๒๔๗๕).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๒/๔, เรื่องงบประมาณ
กระทรวงมหาดไทย (๓๑ ค.ค. ๒๔๗๐ - ๒๒ ก.ย. ๒๔๗๔).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๒/๕, เรื่องงบประมาณเหมา
ของกระทรวงกลาโหม, ทหารเรือ (๒๑ ธ.ค. - ๑ ม.ค. ๒๔๗๓).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๓/๑, เรื่องฐานะแห่งการ
เงินและตัดทอนงบประมาณให้เข้าสู่ดุลยภาพ (๘ ม.ค. ๒๔๖๘ - ๘ เม.ย.
๒๔๖๙).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๕.๓/๒, เรื่องตัดงบประมาณ
เงินแผ่นดินให้เข้าสู่ดุลยภาพ (๒๔ พ.ย. ๒๔๗๔ - ๒๗ พ.ค. ๒๔๗๕).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ค.๑๖.๑ เล่ม ๑, เรื่องเบี้ยหวัด
บำเหน็จบำนาญสมัยดุลยภาพ (พ.ค. ๒๔๖๘ - ๒๔๗๐).

_____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ร.ล.๑/๖ เล่ม ๑, เรื่องคำสั่ง
จัดระเบียบราชการ (๑๓ ม.ค. ๒๔๖๘ - ๑๔ ก.ย. ๒๔๗๕).

- จกหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ รด.๖/๑ เล่ม ๑, เรื่องรายงาน
กรรมการองคมนตรี (๑๓ พ.ค. - ๖ มี.ค. ๒๔๖๘).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ รด.๖/๕ เล่ม ๒, เรื่องการ
ประชุมองคมนตรี (๓๐ พ.ย. ๒๔๗๐ - ๗ พ.ค. ๒๔๗๑).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ รด.๘/๑, เรื่องทำพระราชสัญจร
สำหรับรัชกาลที่ ๗ (๑๒ พ.ค. ๒๔๖๘ - ๓๐ มี.ค. ๒๔๖๙).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ รด.๑๐/๑, เรื่องกรรมการจัดการ
ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเมืองต่างประเทศและโอนนักเรียนพิเศษมาสังกัด
กรมราชเลขาธิการ (๗ พ.ค. ๒๔๖๓ - ๒๔ เม.ย. ๒๔๗๒).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๓๗/๑, เรื่องรัชูปการ
(๑๕ พ.ค. ๒๔๖๒ - ๙ มี.ค. ๒๔๖๘).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๓๗/๑๕ เล่ม ๑, เรื่อง
รายงานกรรมการองคมนตรี (ย่อ) กราบบังคมทูล (๒๘ ก.พ. ๒๔๖๘).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๓๘/๑, เรื่องนัดประชุม
สมาชิก (๒ ก.ค. ๒๔๗๑).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๒/๒๕๒ เล่ม ๑๕, เรื่อง
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลอาญาทหาร (๓ - ๙ ก.ค.
๒๔๗๓).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๒/๓๖๕ เล่ม ๑๙, เรื่อง
ความเห็นนายฮอลด์แพทซ์ เรื่องฐานะการเงินแอลตราคาเงินบาท และ
เรื่องจัดงบประมาณให้สกุลยภาพ (คือเรื่องจัดงบประมาณแผ่นดิน)
(๒ พ.ย. - ๒๓ มี.ค. ๒๔๗๔).
- _____ . เอกสารรัชกาลที่ ๗ ก.๖ กรมอากาศยาน (๑ - ๕).

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๑ เล่ม ๑, เรื่องอภิ-
รัฐมนตรี (๘ เม.ย. ๒๔๖๕ - เม.ย. ๒๔๗๑).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๓๒ เล่ม ๓, เรื่อง
บันทึกการปกครอง (๒๓ ก.ก. - ๑ ส.ก. ๒๔๖๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๔๒ เล่ม ๓, เรื่อง
กระทรวงยุติธรรมรายงานนักโทษหนี และขอโอนกิจการเรือนจำไปขึ้น
กระทรวงมหาดไทย และความเป็นมาแห่งกรมราชทัณฑ์ (๓๑ ส.ค. ๒๔๖๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๕๖ เล่ม ๔, เรื่อง
บันทึกจัดการกองทัพเรือสยามของพระยาราชวังสัน เสนาธิการทหารเรือ
(๑๗ ก.พ. - ๔ มี.ค. ๒๔๖๕).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๑๕๑ เล่ม ๑๒, เรื่อง
เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ขอพระราชบรมราชวินิจฉัย ว่าคว่ำเงินเพิ่มพิเศษ
รายเดือนสำหรับทหารบก (๑๕ พ.ค. - ๑๖ มี.ค. ๒๔๗๓).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๐๒ เล่ม ๑๒, เรื่อง
สำเนาหนังสือกระทรวงพระคลังฯ กับสำเนาหนังสือกระทรวงกลาโหม
โต้ตอบกันคว่ำเรื่องเงินงบประมาณของกระทรวงกลาโหมและบันทึก
พระราชกระแสฯ (๕ - ๓๐ พ.ย. ๒๔๗๓).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๐๖ เล่ม ๑๒, เรื่อง
กระทรวงพระคลังฯ เห็นควรเลิกงบประมาณเหมาของกระทรวงการป้องกัน
พระราชอาณาจักร (๒๗ - ๒๘ พ.ย. ๒๔๗๓).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๑๗ เล่ม ๑๓,
เรื่องร่างประกาศตั้งกรรมการพิเศษ พิจารณาระเบียบการเงินแผ่นดิน
(๑๒ - ๑๖ มี.ค. ๒๔๗๓).

จดหมายเทศน์แห่งชาติ, กอง. เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๓๓๓ เล่ม ๑๓, เรื่อง
 "สำเนาบันทึกกระแสพระราชดำรัสในคราวประชุมใหญ่ กระทรวงกลาโหม
 และเรื่องพระยาวิเศษาธิบดีลวดวายความเห็น ในพระบรมราโชวาท พระราชทาน
 แก่ นายทหารเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๗๔ (๒๒ พ.ย. - ๗ มี.ค. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๓๓๔ เล่ม ๑๓, เรื่อง
 การเงินของประเทศ (๑๒ มี.ค. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๗/๒๔๒๒ เล่ม ๑๓, เรื่อง
 โปรดเกล้าฯ ให้ส่งบันทึกความเห็นของเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ
 นายเรมอนด์ บี, สตีเวนส์, พระยาตรีวิสารวาจา "เรื่องแก้ไขโครงสร้าง
 ระบบการปกครองที่จะเปลี่ยนแปลง" (๑๒ มี.ค. ๒๔๗๔).

..... เอกสารรัชกาลที่ ๗ สบ.๒.๔๘/๑๖๑ เล่ม ๘, เรื่อง
 บันทึกเรื่องพระองค์เจ้าวรเดชลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม
 (๑๑ - ๑๗ มี.ย. ๒๔๗๔).

ประวัติศาสตร์ทหารเรือ, กอง. เอกสารกองทัพเรือ รัชกาลที่ ๗, พระราชหัตถ์เลข
ที่ ๑/๓๓๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง นายพลเรือเอกกรมขุน
สิงหวิกรมเกรียงไกร วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๑.

..... เอกสารกองทัพเรือ รัชกาลที่ ๗, บันทึกการประชุม
สภานิติชากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑/๒๔๖๔ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๖๔.

..... เอกสารกองทัพเรือ รัชกาลที่ ๗, บันทึกการประชุม
สภานิติชากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑๑ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๔๖๕.

..... เอกสารกองทัพเรือ รัชกาลที่ ๗, บันทึกการประชุม
สภานิติชากรทหารเรือ ครั้งที่ ๑๒ $\frac{๕}{๒๔๖๕}$ วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๖๕.

หอสมุดแห่งชาติ. หมึกกฎหมายรัชกาลที่ ๕ เลขที่ ๓๕ - ๓๘, "พระราชบัญญัติเรื่อง เลข
ไพร่หลวง.

เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

กฎหมายตราสามดวง. เล่ม ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕.

_____ . เล่ม ๕ พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๖.

กลาโหม, กระทรวง. "คำสั่งสำหรับทหารบก ที่ ๘๖/๗๖๓๔, เรื่องการประชุมใหญ่ประจำปีของกระทรวงกลาโหม." คำสั่งสำหรับทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๕, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๖๕.

_____ . "คำสั่งทหารบกที่ ๑๘๖/๑๗๕๘๖, ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๗๐ เรื่องตั้งคณะกรรมการคำวิจารณ์เรื่องทุนออมทรัพย์." คำสั่งทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๐, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๐.

_____ . "คำสั่งทหารบกที่ ๒๒๔/๒๐๘๐๕, เรื่องแก้ประมวลข้อบังคับสำหรับทหารบก เล่ม ๒ ครั้งที่ ๘๓ มาตรา ๒ ว่าควยนักเรียนนายสิบพลรบ." คำสั่งทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๒, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๒.

กลาโหม, กระทรวง. "คำสั่งสำหรับทหารที่ ๔๒/๑๒๑๐๒, ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๗๔ เรื่องให้รวมกรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบกและกรมแพทย์ทหารเรือเป็นกรมเดียวกัน." คำสั่งทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๔, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๔.

_____ . "คำสั่งทหารบกที่ ๒/๑๐๑, ลงวันที่ ๗ เมษายน ๒๔๗๔ เรื่องให้เลื่อนชั้นเงินเดือนนายทหาร." คำสั่งสำหรับทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๔, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๔.

_____ . คำสั่งทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๕, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร ๒๔๗๕.

_____ . ทำเนียบทหารบก ร.ศ. ๑๒๑, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๔๔.

- กลาโหม, กระทรวง. ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๘, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๖๘.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๙, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๖๙.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๐, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๐.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๑, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๑.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๒, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๒.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๓, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๓.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๔, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๔.
- _____ . ทำเนียบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๕, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร,
๒๔๗๕.
- _____ . บันทึกการประชุมใหญ่ของกระทรวงกลาโหม ปีที่ ๒๑ พ.ศ. ๒๔๖๙,
พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๖๙.
- _____ . บันทึกการประชุมใหญ่ของกระทรวงกลาโหม ปีที่ ๒๒ พ.ศ. ๒๔๗๐,
พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๐.
- _____ . บันทึกการประชุมใหญ่ของกระทรวงกลาโหม ปีที่ ๒๒ พ.ศ. ๒๔๗๑,
พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๑.

กลาโหม, กระทรวง. บันทึกการประชุมใหญ่กระทรวงกลาโหม ปีที่ ๒๕ พ.ศ. ๒๔๗๔,
พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๗๔.

ประวัติศาสตร์ทหารเรือ, กอง. ทำเนียบข้าราชการในกระทรวงทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๖๕,
ธนบุรี : โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารเรือ, ๒๔๖๕.

_____ . "หมวด ๑ กองทัพเรือและหน่วยต่าง ๆ"

ประวัติกองทัพเรืออย่างย่อ.

"จดหมายเหตุฉบับลัดเล", ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๒, พระนคร : โรงพิมพ์เจตนาคณ, ๒๔๗๔.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระบรมราชาบาทพระราชนานสมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร, (พิมพ์ใน
งานพระราชนานเพลิงศพคุณหญิงเล็ก ศรีธรรมศุกรราช, วันที่ ๑๓ สิงหาคม
๒๕๑๕.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. พระราชพงศาวดาร
รัชกาลที่ ๒, เล่ม ๑. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๕.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓,
พระนคร : โรงพิมพ์ศรีหงส์, ๒๔๗๗.

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และลายพระหัตถ์สมเด็จพระ
เจ้าสุทธมาลย์มารศรีพระอรรคราชเทวี. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเชษม
๒๔๕๓ (พิมพ์ในงานพระเมรุจอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
บริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต, วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๓).

ยุทธการทหารบก, กรม. ตำรายุทธศาสตร์, พระนคร : กรมยุทธการทหารบก, ๒๔๗๐.

"พระราชดำรัสในวันเปิดประชุมองคมนตรี," ราชกิจจานุเบกษา, ตอนพิเศษ ๔๒
(พ.ศ. ๒๔๖๕).

"ประกาศกระทรวงกลาโหมเรื่องนายทหารออกจากประจำการ" ราชกิจจานุเบกษา,
๕๕(๑๗ กรกฎาคม ๒๔๗๕) : ๑๓๔๓ - ๑๓๔๔.

"พระราชดำรัสตอบในงานเลี้ยงฉลองของสโมสรกลาโหม," ราชกิจจานุเบกษา,
๕๒(๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๔) : ๓๑๑๒ - ๓๑๑๔.

"ประกาศการรักษาพระนครเวลาเสด็จประพาสสหรัฐอเมริกา พุทธศักราช ๒๔๗๔,"
ราชกิจจานุเบกษา, ๕๗(มีนาคม ๒๔๗๓) : ๒๕๒๔.

"คำแถลงการณ์," ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย ๕๕(๑๑ พฤษภาคม ๒๔๗๕) :
๑๐๕.

"ประกาศเรื่องภาษีเงินเคื้อน," ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย ๕๕(๑๗ พฤษภาคม
๒๔๗๕) : ๑๒๑ - ๑๒๒.

"พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พุทธศักราช ๒๔๗๖," ราชกิจจานุเบกษา, ๕๐
(๒ เมษายน ๒๔๗๖) : ๑๐.

"คำอธิบายเงินงบประมาณรายไค้รายจ่ายเงินแผ่นดิน," ราชกิจจานุเบกษา, ๕๐
(๒๐ เมษายน ๒๔๗๖) : ๑๓๓.

"พระราชบัญญัติตั้งศาลพิเศษ," ราชกิจจานุเบกษา, ๕๐(๒๕ ตุลาคม ๒๔๗๖) : ๖๐๒.

"พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๖," ราชกิจจานุเบกษา, ภาคกฎหมาย
๕๐(๒๔ ตุลาคม ๒๔๗๖) : ๕๒๔.

เสถียร ลายลักษณ์, ร.ค.ท. (รวบรวม). ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๕
พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๕๓.

_____ . ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๒๓
พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๗๗

_____ . ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕๕
พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๕๓.

เสถียร ดายลักษณ์, ร.ค.ท. (รวมรวม). ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๔๖

พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๗๗.

ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๔๗

พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๗๘.

เอกสารต้นภาษาอังกฤษ

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย, สถาบันไทยคดีศึกษา. F.O. 6257/183/40

Confidential November 26, 1925.

F.O. 371/10972

Financial Situation in Siam, 1925.

F.O. 371/10973

Siamese Court and Political Situation in Siam, 1925.

F.O. 371/14776

Annual Report, 1927.

F.O. 371/14778

Annual Report, 1929.

F.O. 371/17178

Annual Report, 1932.

เอกสารชั้นรองภาษาไทย

กลาโหม, กระทรวง. ที่ระลึกวันสถาปนากระทรวงกลาโหม ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ถึง ๘ เมษายน ๒๔๘๖, พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๘๖.

..... วันกองทัพบก ๑๕ มกราคม ๒๔๓๕ - ๑๕ มกราคม ๒๔๘๗,
พระนคร : โรงพิมพ์เกลิมัด, ๒๔๘๗.

กรมหลวงนครราชสีมา. การเมืองระหว่างประเทศ, พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔.

เกียรติชัย พงษ์พานิช. ปฏิวัติ ๒๔๗๕, พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔.

จงกล ไกรฤกษ์, ร.ท. ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์, (หนังสือที่ระลึกงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๓).

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. "พระราชดำรัสทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน," ประวัติศาสตร์และการเมือง, พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖.

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. เกิดวังปารุสก์, เล่ม ๑ พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๑.

..... เจ้าชีวิต, พระนคร : คลังวิทยา,
๒๕๑๔.

ชก หัสบัวเรอ. ๓๕ ปีแห่งยุคประชาธิปไตย, พระนคร : โรงพิมพ์มิตรเจริญ, ๒๕๑๑.

แขน บัจจุสานนท์, พลเรือตรี; สวัสดิ์ จันทน์, นาวาเอก. กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสและการรบที่ปากน้ำเจ้าพระยา พ.ศ. ๑๑๒, พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๐.

แขน บัจจุสานนท์, พลเรือตรี. ประวัติการทหารเรือไทย, (พิมพ์ในงานศพ นาวาโท พระวิจิตรชลชัย (จันทร์ วิจิตรชลชัย), วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๑).

ณัฐาพิ สุทธิสงคราม. จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต, พระนคร :
โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, ๒๕๐๗.

คำเนียร เลขะกุล. ประวัติการเตรียมพลในกองทัพบกไทย, พระนคร : โรงพิมพ์
กรมทหารสื่อสาร, ๒๕๐๗.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. "ตำนานการเกณฑ์ทหารกับตำนาน
กรมทหารราบที่ ๔" ประชุมพงศาวดาร ภาค ๒๓, พระนคร : พิมพ์ใน
งานพระราชทานเพลิงศพ มจ.หญิงวิไล กัญญาภานุพันธ์, วันที่ ๗ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๕๐๘.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานเรือรบไทย,
พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๒๖.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. พระประวัติจอมพล
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช, พระนคร : โรงพิมพ์
กรมยุทธศึกษาทหารบก, ๒๕๑๖.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. สาส์นสมเด็จพระ
พระนคร : องค์การคาคูสุสภา, ๒๕๐๕.

บริการ สวัสดิการ, ก.พ. ประวัติ ก.พ. และการร่างพระราชบัญญัติระเบียบราชการ
พลเรือน พุทธศักราช ๒๔๗๖, พิมพ์เป็นบรรณาการในงานฉลองอายุครบรอบ
ของหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ ร.พ.อักษรการพิมพ์, ๒๕๐๗.

ประวัติกิจการทหารสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร,
๒๕๑๐.

นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียน. ประวัติ ร.ร.นายร้อยพระจุลจอมเกล้า,
พระนคร : โรงพิมพ์ ร.ร.นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๑๐.

เนตร เขมะโยธิน, พล.ต. บันทึกเสนาธิการกิจในสนาม เล่ม ๑, พระนคร :
โรงพิมพ์แผนที่ทหารบก, ๒๔๘๘.

ประยูร ภมรมนตรี, พลโท. ชีวิต ๕ แฉกดินของข้าพเจ้า, พระนคร : สำนักพิมพ์
บรรณกิจ, ๒๕๑๗.

ประยูร ภมรมนตรี, พลโท. บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕,
พระนคร : โรงพิมพ์เรืองอักษร, ๒๕๑๗.

ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕ - ๒๕๑๗), พระนคร :
โรงพิมพ์ ช. ชุมชุมการช่าง, ๒๕๑๗.

ประสงค์สม บริพัตร, ม.จ. บันทึกความทรงจำบางเรื่อง, พระนคร : โรงพิมพ์
พระจันทร์, ๒๔๘๘.

ปรีดี พนมยงค์. บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย,
พระนคร : โรงพิมพ์นิติเวช, ๒๕๑๕.

ปรีดีเทพย์พงษ์ เทวกุล. เฉลิมพระเกียรติพลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระรัชย-
นาถนเรนทร, พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเชชม, ๒๕๐๘ (พิมพ์เป็นที่
ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดพระอนุสาวรีย์กระทรวงสาธารณสุข,
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๘).

เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.ต. "เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองและการชิง
อำนาจระหว่างผู้ก่อการ," เบื้องแรกประชาธิปไตย, พระนคร : สมาคม
นักข่าวแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๗.

พิมาน แจ่มจรัส (รวบรวม). "จดหมายเหตุฟอร์บั้ง," ชุมนุมจดหมายเหตุฝรั่งในเมืองไทย,
พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๐.

_____ . ราชวัลย์, พระนคร : สำนักพิมพ์ผ่านฟ้าวิทยา, ๒๕๐๘.

พิทยาลภพฤติยากร, กรมหมื่น. "พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า-
เจ้าอยู่หัว," ชุมนุมนิพนธ์, พระนคร : สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย,
๒๕๐๗.

พิมพ์โลกประชานาถ, พดตรีสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า. ลักษณะการปกครองและ

วิธีจัดการในกรมทหารบก, พระนคร : โรงพิมพ์สามัคคี, ๒๔๕๒.

ไทยน้อย, พระยาพหล, พระนคร : สำนักพิมพ์ไอเดียนส์โคร์, ๒๔๕๗.

ทัพอากาศ, กอง. ที่ระลึกกองทัพอากาศกรบรอบ ๕๐ ปี ๒๗ มีนาคม ๒๕๐๘,

ม.ป.ท., ม.ป.ป.

รอง ศยามานนท์. ประวัติศาสตร์ในระบอบรัฐธรรมนูญ, พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๒๐.

เลื่อน ศรภักย์วานิช. ฉันร้ายของข้าพเจ้า, พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

ว.ช. ประสังสิทธิ์. แผนดินสมเด็จพระปกเกล้า, พระนคร : โรงพิมพ์ดวงชาติ, ๒๕๐๕.

วิจิตร วาฑการ, หลวง, การเมืองการปกครองของกรุงสยาม, พระนคร :
โรงพิมพ์ใหม่ ๒๔๗๕.

วิชัย บำรุงฤทธิ์ (รวบรวม). บันทึกนักปฏิวัติไทย, พระนคร : เจริญวิทย์การพิมพ์,
๒๕๑๗.

วิชัย สุวรรณรัตน์. "การปฏิวัติ รัฐประหารและกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕," ลัทธิการเมือง, พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๑๔.

วิเทศกรณีย์. ความเป็นมาแห่งประชาธิปไตย, พระนคร : สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ,
๒๕๑๒.

ศิลปากร, กรม. พระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระนคร :
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง ๒๕๑๒.

ศิลปากร, กรม. ราชสกุลวงศ์, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายสนั่น บุญยศิริสัมพันธ์ : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๒.

สมาคมข้าราชการแห่งประเทศไทย. เบื้องแรกประชาธิปไตย, พระนคร : โรงพิมพ์
ไทยรัฐ, ๒๕๑๖.

เสถียร พันธรั้งมี. พระมงกุฎเกล้าฯ และเจ้าฟ้าเพชรรัตนฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๕
พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๓.

เสถียร ศุกโสมณ. ชีวิตทางการเมืองของพระยาฤทธิอัคเนย์, พระนคร :
วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๔.

สิริ เปรมจิตต์. ประวัติรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรก พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง ฉบับปัจจุบัน
พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๑๑.

—————. พระบรมราชจักรีวงศ์, พระนคร : โรงพิมพ์เสาวภาค, ม.ป.ป.

เสาวรักษ์. ตัวตายแต่ชื่อยัง, พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๐๔.

แสงโสม เกษมศรี, ม.ร.ว. ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน (ก.ศ. ๑๔๕๓ - ๑๕๑๔),
พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

เหรียญ ศรีจันทร์, ร.ต. และ เนตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. กบฏ ร.ศ. ๑๓๐, พิมพ์ครั้งที่
๔, พระนคร : สำนักพิมพ์กัมภีร์, ๒๕๑๕.

อนันต์ พินุลสงคราม. จอมพล ป. พินุลสงคราม, พระนคร : โรงพิมพ์มนตรี,
๒๕๑๔.

อัครราชประวัติของพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. พิมพ์ในงานพระราชทาน
เพลิงพระศพพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, ๑๕ ธันวาคม
๒๕๑๗.

สราวุธิต, นายพลตรีหลวง (สมบูรณ์ กงสพา). คำบรรยายวิชายุทธศาสตร์ทหาร
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก (พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๕๐).

เอกสารค้นคว้าภาษาอังกฤษ

- Chai - Anan Samudavanija. "The Politics and Administration of The Thai Budgetary Process" Ph. D. Dissertation, University of Wisconsin, 1971.
- Cost, John. Some Aspect of Siam Policies, New York : Institution of Pacific Relation, 1953.
- Crosby, Josiah Sir. Siam The Crossroad, London : Hellis Cater Ltd, 1954..
- D. Insor, Thailand; A political Social and Economic Analysis, New York : Faderick A Praeger, 1936.
- Herbert Heaton, Economic History of Europe, New York Harper & brothers, 1948, pp. 697 - 704.
- Landon, Kenneth Perry, Siam in Transition, Chicago : The University of Chicago Press, 1939.
- Thawatt Mokarapong, History of The Thai Revolution, Bangkok Chalermnit, 1972.
- Thompson, Virginia, Thailand : The New Siam, New York Macmillan Company, 1941.
- Wilson, David A. Politics in Thailand, New York : Cornell University Press, 1966.

บทความ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. "บทบาทของทหารในการเมืองไทย" เศรษฐกิจ-การเมือง,

๑(มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑) : ๑๐ - ๑๓.

ประพัฒน์ จันทวีรัช, พลเรือตรี. "เรื่องของเรือพระร่วงอันเนื่องจาก เกิดวังปารุสก์"

นาวิกศาสตร์, ๕๒(พฤศจิกายน, ๒๕๑๒) : ๘ - ๓๖.

ลิขิต ชีรเจกิน. "การเมืองไทยกับประชาธิปไตย" รัฐศาสตร์นิเทศ, ๑(มีนาคม -

เมษายน ๒๕๑๖) : ๑๕ - ๒๑.

อ.ก. รุ่งแสง, "พ. ๒๓" ฟ้าเมืองไทย, (๒ สิงหาคม ๒๕๑๓) : ๑๒.

หนังสือพิมพ์

ศรีกรุง, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๗.

สยามทีวี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๐.

วิทยานิพนธ์

จิราภรณ์ สถาปนวรรณะ. "วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. ๑๑๒" วิทยานิพนธ์ปริญญามหา-

บัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-

วิโรฒ, ๒๕๑๖.

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ. "การปรับปรุงกองทัพบกตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕๔ -

๒๔๓๕" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

ชาญชัย รัตนวิบูลย์. "บทบาทของอภิรัฐมนตรีสภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า-

เจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี-

นครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๕.

- นิคม จารุมณี. "กบฏบวรเดช" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.
- ปริญญา อุกมทรัพย์. "วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.
- พรเพ็ญ ชัยตระกูล. "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.
- ภารดี มหาจันทร์. "การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิต-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๘.
- มลิวัดย์ คงเจริญ. "บทบาทและกิจการทหารเรือในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.
- วิรัตน์ วารวิชนนท์. "ความสำคัญของอันนัมสยามยุคต่อไทย กัมพูชา และญวน"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.
- สุวดี เจริญพงศ์. "ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการ
เคลื่อนไหวตามแนวคิดประชาธิปไตย และสังคมนิยม ก่อนการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชา
ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

เอกสารอัครำเนา

กลำโหม, ๑ระทรวง: ๑องประวัติศำสตร์ ๑รมยุทธศำกรหำรบก ๑ำรจัดหน่วย
หำรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ - ๒๔๖๕, อัครำเนา.

สั้มภำษณ์

๑ิระ วิชิตสงกรำม, พลเอก. นำนหำรนอกรำชกรำ. สั้มภำษณ์, ๒๑ ตุลำคม
๒๕๒๐.

ศูนย์วิทยทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

รายนามเสนาบดีกระทรวงกลาโหม กระทรวงทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

กระทรวงกลาโหม

๑. นายพลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชาอนุชิต (แย้ม ณ นคร) ดำรงตำแหน่งเสนาบดีตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๔๖๕ - ๓ สิงหาคม ๒๔๖๕
๒. จอมพล สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ดำรงตำแหน่งเสนาบดี ตั้งแต่ ๓ สิงหาคม ๒๔๖๕ - เมษายน ๒๔๗๑
๓. นายพลเอก พระองค์เจ้าวรเดช ดำรงตำแหน่งผู้รั้งเสนาบดี ตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๔๗๑ - ๒๕ ตุลาคม ๒๔๗๑ ได้รับพระราชทานเลื่อนขึ้นเป็นเสนาบดีตั้งแต่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๗๑ - ๑๖ มิถุนายน ๒๔๗๔
๔. นายพลเอก พระองค์เจ้าอลองกัญ ดำรงตำแหน่งผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดี ตั้งแต่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๔
๕. นายพลเรือโท พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร ดำรงตำแหน่งเสนาบดี ตั้งแต่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๔ - ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕
๖. นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม ทำการแทนตำแหน่งเสนาบดีชั่วคราว ตั้งแต่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ - ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕
๗. นายพลเรือโท พระยาราชวังสัน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ - ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๖
๘. พลตรี พระประเสริฐสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๖ - ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๘

กระทรวงทหารเรือ

๑. นายพลเรือเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร
ดำรงตำแหน่งเสนาบดี ตั้งแต่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๓ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

เรื่อง งบประมาณเหมาของกระทรวงฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักร

งบประมาณเหมา เป็นงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่กระทรวงฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักรโดยเฉพาะ โดยจัดสรรเงินให้เป็นก้อนในอัตราคงตัวสม่ำเสมอทุกปี ไม่มีการลดหรือขอเพิ่ม ไม่ว่าจะมิโครงการใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นอีกก็ตาม กระทรวงฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักรจะต่องหาทางจัดสรรการใช้จ่ายภายในวงเงินที่ได้รันั้นให้ได้ หากมีเงินเหลือจ่ายก็จะเก็บไว้เป็นเงินสะสม สมทบไว้เป็นสิทธิของกระทรวงโดยเฉพาะ ไม่ต้องส่งคืนกระทรวงพระคลังฯ แต่ถ้าหากจ่ายเกินงบประมาณก็จะต่องหักเงินงบประมาณหรือเงินสะสมที่เคยไปมาชดใช้ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นเพียงผู้เก็บรักษาเงิน แต่ไม่มีสิทธิบัญชาการหรือถักค้ำนการใช้จ่ายใด ๆ ของทหาร หากมีเหตุชักของประการใด ให้อยู่ในพระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว - แต่ถ้าหากจะทรงปรึกษาไปกระทรวงพระคลังฯ แล้วแต่พระราชอัชฌาศัย^๒

ความเป็นมาของงบประมาณเหมา.

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงให้กำชับแจ้งว่า การจ่ายเงินแบบงบประมาณเหมา มีพื้นฐานมาจากปัญหาการจ่ายเงินงบประมาณแก่กระทรวงกลาโหมใน

กจช. ร.๗ ก.๑๕.๒/๔, หนังสือที่ ๕๓๐/๗๓ นายพลเอกพระองคเจาวยวรเดชกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๓.

กจช. ร.๗ สบ.๒.๕๗/๒๐๒, เลม ๒ กระแสคำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตอบความเห็นคลังในเรื่องคำหาและคำขอของกระทรวงกลาโหม กรณีงบประมาณเหมา (๕ - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๓).

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากในปี ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) กระทรวงกลาโหมได้ขอเบิกเงินจากกระทรวงพระคลังฯ เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจการบางอย่าง แต่ปรากฏว่าทางกระทรวงพระคลังฯ ไม่มีเงินจ่ายให้ ทั้งที่บางครั้งเป็นเรื่องจำเป็นรีบด่วน ฉะนั้นจึงตกลงแก้ไข ให้ราชการทหารเบิกเงินประเภทใหญ่ ๆ ใช้สับเปลี่ยนกันได้ ตามความจำเป็น โดยมอบการรับผิดชอบให้ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ^๑ ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นคั้งงบประมาณครึ่งไว้คงตัวคราวละ ๕ ปี จนเกิดเป็นธรรมเนียมมาขึ้น แต่ในครั้งนั้นกระทรวงพระคลังฯ มีสิทธิ์ตรวจตราและควบคุมการใช้จ่ายของทหารอยู่ทุกประการ "...วิธีเหมาะออกจากคลังเอง การซื้ออาวุธและของใหม่ ๆ กระทรวงทหารทำไต่แต่ต้องบอกให้คลังรู้..."

สำหรับกรณีการกำหนดวงเงิน ๑ ใน ๔ ของเงินรายไค้แผ่นดินนั้น มีพื้นฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๒๘) ปรากฏว่าในปีงบประมาณกระทรวงกลาโหมมีอัตราสูงเกือบจะถึงอัตรา ๑ ใน ๔ ของรายจ่ายแผ่นดินทั้งหมด ฉะนั้นจึงมีการกำหนดว่าต่อไปภายหน้าเงินสำหรับป้องกันประเทศไม่ควรให้เกินวงเงิน ๑ ใน ๔ ของเงินรายจ่ายแผ่นดิน แต่ในช่วง ๕ ปี ระหว่างนั้น ยังคงให้กระทรวงกลาโหมได้รั้งงบประมาณเพียงร้อยละ ๒๒.๕ ของรายจ่ายแผ่นดินไปก่อน เพื่อให้มีเงินรายไค้เหลือคงพระคลังให้มากที่สุด แล้วค่อยดำริถึงการจัดสรรเงินสำหรับกระทรวงกลาโหมในอัตรา ๑ ใน ๔ ต่อไป^๒

^๑ กจข. ร.ศ. ๑๕.๒/๕, บันทึกความเก็บของกระทรวงกลาโหม เรื่องงบประมาณสำหรับกระทรวงการทหาร หนังสือที่ ๑๒๕๑๕/๗๓ นายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๗๓.

^๒ กจข. ร.ศ. ๑๕.๒/๕, สำเนารายงานการประชุมอธิบดีกรมนครีสภา ครั้งที่ ๒๒/๒๔๗๓ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๗๓.

^๓ กจข. ร.ศ. ๑๕.๒/๕, บันทึกการตรวจสอบเรื่องเงินกระทรวงป้องกันพระราชอาณาจักร.

แต่ก็ปรากฏว่าสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสียก่อน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) มีการกำหนดระเบียบใหม่ว่า ให้กระทรวงการทหารทั้งสองรวมกันได้รับงบประมาณไม่เกิน อัตรา ๑ ใน ๔ ของเงินรายได้ทั้งหมด แม้ว่าปีไม่ถึงเกณฑ์หรือบางปีได้รับงบเกิน กำหนดบ้าง แต่ก็เป็นส่วนเล็กน้อย

สำหรับกรณีเงินสะสม เกิดขึ้นในสมัยที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงเป็นเสนาธิการทหารบกอยู่ มีการดำริว่าจะซื้ออาวุธเพิ่มเติม แต่พอถึงเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ เสียก่อน สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถจึงทรงเสนอว่า เงินที่เหลือจ่ายจากงบประมาณในสิ้นปี ขอให้กระทรวงกลาโหมเก็บสะสมไว้ก่อน เพื่อจัดซื้ออาวุธในคราวต่อไป ซึ่งทางกระทรวงพระคลังก็ยินยอม ต่อมาอีกไม่กี่ปี กระทรวงกลาโหมมีความจำเป็นต้องซื้อกระสุนปืนใหญ่เพิ่ม แต่ว่าเงินที่สะสมไว้ไม่พอ จึงถือเป็นบทเรียนกันมาว่าหากจะซื้ออาวุธใด ๆ ตามแผนการ ควรจะมีเงินก้อนพิเศษไว้ โดยเฉพาะ แต่เมื่อกระทรวงพระคลังไม่สามารถจัดหาเงินพิเศษนี้ได้ ก็ตกลงใช้วิธีหยิบเงินเหลือจ่ายเก็บสะสมฝากคลังไว้เป็นเงินส่วนของทหารบกโดยเฉพาะ เพื่อใช้ในการจรรตามแต่ต้องการ^๒ นอกจากนี้ที่มาของเงินสะสมอีกประการหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงอธิบายไว้ คือ ฝ่ายทหารบกเคยใช้เงินเกินงบประมาณไป ๓ ล้าน

^๑ กจข. ร.๘ ก.๑๕.๒/๕, บันทึกตรวจสอบเรื่องเงินกระทรวงการป้องกันพระราชอาณาจักร, มกราคม ๒๔๗๓.

^๒ กจข. ร.๘ ก.๑๕.๒/๕, บันทึกความเห็นของกระทรวงกลาโหม เรื่องงบประมาณเหมาะสำหรับกระทรวงการทหาร หนังสือที่ ๑๒๕๑๕/๗๓ นายพลเอก พระองค์เจ้าวรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๗๓.

ดังนั้น จึงต้องเก็บเงินเพื่อจ่ายปีต่อไปมาสมทบใช้หนี้กระทรวงพระคลังฯ จนเกิดเป็นธรรมเนียมกันมาว่าถ้ามีการใช้เงินเกินจะต้องนำเงินสะสมปีต่อไปมาใช้หนี้เดิม^๑ ด้วยเหตุนี้เงินที่เหลือจ่ายแต่ละปีจึงกลายเป็นสิทธิของกระทรวงกลาโหมไปในที่สุด

ส่วนทางฝ่ายทหารเรือ การมีเงินสะสมและงบประมาณเหมาเกิดขึ้นก่อนกระทรวงกลาโหม เนื่องจากกระทรวงทหารเรือมีรายจ่ายสำคัญ ซึ่งต้องใช้เงินก่อนจำนวนมากในการซื้อเรือรบอันเป็นหัวใจสำคัญของทหารเรือ แต่ว่างบประมาณประจำปีที่กระทรวงทหารเรือได้รับในแต่ละปี มีจำนวนไม่เพียงพอ ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๔๖๕ นายพลเรือเอก กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ รองเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ทรงกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กระทรวงทหารเรือรับงบประมาณเหมาตรงตัวปีละ ๕ ล้านบาท โดยขอให้อัตรากារเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามอัตราเงินรายได้แผ่นดินอยู่ในส่วนของกระทรวงกลาโหม ซึ่งสามารถปรับสภาพการใช้จ่ายได้มากกว่า เพราะได้รับงบประมาณมากกว่ากระทรวงทหารเรือถึง ๓ เท่า ส่วนเงินที่เหลือจ่ายในแต่ละปี กระทรวงทหารเรือก็ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเก็บสะสมไว้เป็นเงินก้อนเช่นเดียวกับวิธีของทหารบก^๒

งบประมาณของกระทรวงการทหารทั้งสองคงสภาพนี้มาจนกระทั่งถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ - ๒๔๗๐ กระทรวงกลาโหมได้กราบบังคมทูลขอแก้ไขระเบียบอัตราเบี้ยเลี้ยงชีพนายทหารนอกประจำการ ซึ่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติชี้ชัดข้อว่าเป็นการเพิ่มรายจ่ายมากขึ้น ในที่สุดก็สามารถ

^๑ กจช. ร.๗ ก.๑๕.๒/๘, สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๒๖/๒๔๗๓, วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๗๓.

^๒ กจช. ร.๖ ก.๒๐.๑/๘๖, ลายพระหัตถ์ที่ ๑ $\frac{๒๔๖๕}{๐๑๓๔๕}$ นายพลเรือเอก กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๖๕.

ตกลงกันได้ว่า กระทรวงพระคลังฯ ยินยอมให้กระทรวงกลาโหมแก้ไขระเบียบตามที่เสนอเรื่องขึ้นมาได้ แต่กระทรวงกลาโหมต้องรับภาระการจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงชีพทหารนอกประจำการทั้งหมดแทนกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ในเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีการพิจารณากันถึงงบประมาณของกระทรวงกลาโหมกันอีก ในที่สุดสภาการคลัง และอธิบดีมนตรีได้เห็นข้อเท็จจริงว่า เนื่องจากฐานะการคลังของรัฐบาลยังไม่อยู่ในฐานะที่น่าพอใจนัก ระเบียบรายได้อาจจะผันผวนได้ง่าย ดังนั้น เพื่อให้กระทรวงการทหารซึ่งต้องรับภาระการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ประสบความยุ่งยากในภายหลัง ควรให้กระทรวงการทหารได้รับงบประมาณเหมาเป็นก้อนตรงตัว เพื่อความสะดวกในการจัดสรรงบประมาณภายในกระทรวงให้สอดคล้องกับรายรับประจำปีต่อไป นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางเกณฑ์ไว้ว่าต่อไปหากรัฐบาลมีรายได้สูงขึ้น ก็ควรที่จะเพิ่มงบประมาณให้แก่กระทรวงการทหารได้ แต่ไม่ให้เกินอัตรา ๑ ใน ๕ ของเงินรายได้แผ่นดิน^๒

๑ ภายหลังนี้ กระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ จึงได้รับงบประมาณแบบเหมาตรงตัวเท่ากันทุกปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นมา จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำอีกครั้งในปีงบประมาณ ๒๔๗๔ รัฐบาลได้ทำการตัดทอนรายจ่ายของกระทรวงทั้งสองลง และให้ส่งเงินสะสมทั้งหมดคืนแก่รัฐบาล โดยมีข้อแม้ว่าถ้าต่อไปฐานะการเงินดีขึ้น รัฐบาลอาจจะพิจารณาขอใช้เงินจำนวนนี้ได้ในภายหลัง

^๑ กจช. ร.๗ ค.๑๕/๑, บันทึกรายงานการประชุมสภาการคลัง ครั้งที่ ๑/๒๔๖๕ วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๕.

^๒ กจช. ร.๗ ค.๑๕/๑, (สำเนา) พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ ๔/๔๕๒ ฉบับลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๕ หลด กรมพระจันทบุรีนฤนาถ นายกสภาการคลัง.

เป็นอันว่าระเบียบเงินสะสมจึงถูกเลิกกันไป ส่วนกรณีเงินเหมาเข้าใจว่ายังคงใช้กันอยู่
เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการยกเลิกแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ระเบียบงบประมาณแบบเหมาจะยังคงอยู่ แต่ก็ดูจะไม่มีผล
อะไรนัก เนื่องจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำติดต่อกันเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕
เป็นเหตุให้กระทรวงต่าง ๆ ถูกตัดทอนงบประมาณลงอีก จนกระทั่งกล่าวได้ว่าอยู่ในฐานะ
ขาดแคลนยิ่งกว่าสมัยใด ๆ เป็นเช่นนี้มาจนกระทั่งเกิดการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. ๒๔๗๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(สำเนา) บัญชีแสดงการใช้จ่ายเงินระดมของกระทรวงกลาโหม

พ.ศ.	รายการ	เงินงบประมาณประจำและข้ามปี		เงินในงบประมาณอื่นเหลือข้ามปี		รวม		หมายเหตุ
		บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	
๒๔๖๐-๖๑-๖๔	ซื้อดินควินนอย ๔๕ ตันและระแนงกระสุนปืนเล็ก ๓๐ ลาน	๑๙๖,๔๙๑	๖๗	-	-	๑๙๖,๔๙๑	๖๗	
๒๔๖๐ - ๖๑	ซื้อกระสุนปืนใหญ่ ๖๙,๐๐๐ นัด	๒,๖๓๖,๓๘๖	๙๗	๑๙๖,๘๐๙	๖๒	๒,๘๓๓,๑๙๖	๑๖๙	
๒๔๖๔	ซื้อกระสุนปืนใหญ่ ๓๓,๐๐๐ นัด	๑,๙๐๓,๖๘๙	๕๐	-	-	๑,๙๐๓,๖๘๙	๕๐	
๒๔๖๒	ซื้อที่ดินสำหรับโรงทำดินปืน	๕๐,๐๐๐	-	-	-	๕๐,๐๐๐	-	
๒๔๖๔ - ๖๖	ซื้อเครื่องจักรทำดินปืนและสร้างโรงทำดินปืน	๑,๑๓๙,๕๕๓	๓๓	-	-	๑,๑๓๙,๕๕๓	๓๓	
๒๔๖๓ - ๖๖	ซื้อปืนใหญ่และรถกระสุน ๑๒๐ สำหรับ	๑,๓๘๔,๙๒๗	๖๗	๘๙๘,๒๐๘	๕๖	๓,๖๓๓,๑๓๖	๑๒๓	
๒๔๖๔	ซื้อปืนพก (แบบ ๔๔) ๔๐๐ กระบอก	๒๕,๓๒๐	-	-	-	๒๕,๓๒๐	-	
๒๔๖๕ - ๖๖	กระสุน ๓๐๐,๐๐๐ นัด							
๒๔๖๕ - ๖๖	ซื้อเครื่องจักรทำเครื่องระโหลปืนเล็ก	๒๑๒,๑๑๔	๙๒	-	-	๒๑๒,๑๑๔	๙๒	
๒๔๖๕ - ๖๖	ซื้อเครื่องจักรทำกระสุนปืนใหญ่	๔๓๓,๘๔๓	-	-	-	๔๓๓,๘๔๓	-	
๒๔๖๖ - ๖๘	ซื้อปืนพกหนัก ๒๑๖ กระบอก ปืนกลเบา ๔๐๐ กระบอก	๑,๓๐๐,๙๖๐	๖๔	-	-	๑,๓๐๐,๙๖๐	๖๔	
๒๔๖๖ - ๙๑	ซื้อปืนเล็ก ๕๐,๐๐๐ กระบอก	๓,๐๒๐,๔๙๔	๐๖	๘๐,๓๙๔	๕๘	๔,๘๐๐,๘๖๔	๕๘	
๒๔๖๗ - ๙๑	กระสุน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ นัด	-	-	๑,๙๐๐,๐๐๐	-	-	-	
๒๔๖๗ - ๙๑	ซื้อวิทยุ โทรเลข โทรศัพท์ กลองสองหน้า เคนท	-	-	๑๓๕,๙๑๘	๕๘	๑๓๕,๙๑๘	๕๘	
๒๔๖๘ - ๙๒	สร้างโรงทหาร และเรือนโรง	-	-	๑,๖๔๘,๕๘๑	๖๐	๑,๖๔๘,๕๘๑	๖๐	
		๑๒,๐๙๑,๖๖๑	๓๖	๖,๐๐๙,๘๙๓	๑๔	๑๘,๑๐๑,๕๕๔	๕๐	

ภาคผนวก ก.

อัตราเงินเดือนนายทหารชั้นสัญญาบัตร

(พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๔๗๕)

ในยศ	ชั้น ๑	ชั้น ๒	ชั้น ๓
จอมพล	๒,๘๐๐	๒,๘๐๐	๒,๐๐๐
นายพลเอก			
นายพลโท	๑,๖๐๐	๑,๓๐๐	๑,๑๐๐
นายพลตรี	๕๐๐	๘๐๐	๗๐๐
นายพันเอก	๖๐๐	๕๕๐	๕๐๐
นายพันโท	๔๐๐	๓๘๐	๓๐๐
นายพันตรี	๒๖๐	๒๕๐	๑๕๐
นายร้อยเอก	๑๖๐	๑๕๕	๑๓๕
นายร้อยโท	๑๑๕	๑๐๕	๘๕
นายร้อยตรี	๘๐	๘๕	๘๐

หมายเหตุ อัตราเงินเดือนนายทหารชั้นสัญญาบัตรดังกล่าว ไซ้ปฏิบัติตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๖ สมัยที่เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

ที่มา : กจช. ร.๗ ก.๑๑/๖, สำเนาที่ ๓๐๒๖ หนังสือที่ ๕๔๕๔/๒๔๗๓, นายพลเอก พระองค์เจ้าวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม เรียน เจ้าพระยามหิธรราชเลขาธิการ, ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๗๓.

ประกาศ

ตารางเทียบตำแหน่งและยศข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๑

ตำแหน่ง	เงินเดือนขั้นสูงไม่เกิน	ยศอย่างสูง
เสนาบดี	๓,๐๐๐	มหาอำมาตย์เอก
อธิบดีชั้น ๑	๑,๕๐๐	มหาอำมาตย์โท
อธิบดีชั้น ๒	๑,๓๐๐	มหาอำมาตย์ตรี
เจ้ากรมชั้น ๑	๗๐๐	อำมาตย์เอก
เจ้ากรม ๒	๕๐๐	อำมาตย์โท
ปลัดกรมชั้น ๑	๔๐๐	อำมาตย์ตรี
ปลัดกรมชั้น ๒	๓๐๐	รองอำมาตย์เอก
นายเวรชั้น ๑	๒๐๐	รองอำมาตย์โท
นายเวรชั้น ๒	๑๐๐	รองอำมาตย์ตรี
รองเวร	๕๐ - ๘๐	ราชบุรุษ

ที่มา : กองบริการสวัสดิการ ก.พ. ประวัติ ก.พ. และการวางพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช ๒๕๓๑, พิมพ์เป็นบรรณาการในงานฉลองอายุครบห้าร้อยของหลวงสุมนนัยประสิทธิ์, ๒๕๐๗ หน้า ๕๖๘.

บัญชีอัตราเงินเคื่อนที่นายพลเอกหม่อมเจ้าบรม เกษ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม
เสนอต่ออภิรัฐมนตรีสภา พ.ศ. ๒๔๗๑

ตารางที่ ๑ อัตราเงินเคื่อน กำหนดการเคื่อน ตลอดจนอายุปานกลางของ
นายทหารในยศและชั้นต่าง ๆ

ปีที่ ทั่วไป	ปี ในชั้น	อายุ ครบ	ยศ	อัตราเงินเคื่อน		เงิน ออมทรัพย์ ๑๐ %	คงได้ รั้จริง	หมายเหตุ
				ชั้น	จำนวน			
๑	๑	๒๑	ร.ท.	๓	๕๐	๕	๘๑	เข้า ร.ร.ประจำเหล่า ทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง และ ร.ร.สัมภาระ แนนที่ เรียน ๒ ปี เข้า ร.ร. ประจำเหล่าราบ มา เรียน ปีเดียว
๒	๒	๒๒		๓	๕๐	๕	๘๑	
๓	๓	๒๓		๒	๕๕	๕๕	๘๕.๕	
๔	๔	๒๔		๑	๑๐๐	๑๐	๕๐	
๕	๔	๒๕	ร.ท.	๕	๑๒๐	๑๒	๑๑๘	เข้า ร.ร.เสนาธิการ เรียน ๒ ปี กับ ร.ร.ผู้บังคับกองร้อย เรียน ๒ ปี
๖	๒	๒๖		๕	๑๒๐	๑๒	๑๑๘	
๗	๓	๒๗		๔	๑๔๐	๑๔	๑๒๖	
๘	๔	๒๘		๓	๑๖๐	๑๖	๑๔๔	
๙	๕	๒๙		๒	๑๘๐	๑๘	๑๖๒	
๑๐	๖	๓๐		๑	๒๐๐	๒๐	๑๘๐	
๑๑	๗	๓๑	ร.ป.	๕	๒๒๐	๒๒	๑๙๘	เข้า ร.ร.ผู้บังคับกองพัน
๑๒	๑	๓๒		๕	๒๒๐	๒๒	๑๙๘	
๑๓	๒	๓๓		๔	๒๔๐	๒๔	๒๑๖	
๑๔	๓	๓๔		๓	๒๖๐	๒๖	๒๓๔	
๑๕	๔	๓๕		๒	๒๘๐	๒๘	๒๕๒	
๑๖	๕	๓๖		๑	๓๐๐	๓๐	๒๗๐	

ปีที่ ทั่วไป	ปี ในชั้น	อายุ กรม	ยศ	อัตราเงินเดือน		เงิน ออมทรัพย์ ๑๐ %	คง ไว้ รับ บริง	หมายเหตุ
				ขั้น	จำนวน			
๑๓	๑	๓๓	พ.ท.	๔	๓๕๐	๓๕	๓๐๖	
๑๔	๒	๓๔		๓	๓๖๐	๓๖	๓๒๕	
๑๕	๓	๓๕		๒	๓๘๐	๓๘	๓๕๒	
๒๐	๔	๔๐		๑	๔๐๐	๔๐	๓๖๐	เข้า ร.ร. นายพัน
๒๑	๑	๔๑	พ.ท.	๓	๔๕๐	๔๕	๔๐๕	
๒๒	๒	๔๒		๒	๔๗๕	๔๗.๕	๔๒๗.๕	
๒๓	๓	๔๓		๑	๕๐๐	๕๐	๔๕๐	
๒๔	๓	๔๔	พ.จ.	๔	๕๕๐	๕๕	๔๙๕	
๒๕	๒	๔๕		๓	๖๐๐	๖๐	๕๔๐	
๒๖	๓	๔๖		๒	๖๕๐	๖๕	๕๘๕	
๒๗	๔	๔๗		๑	๗๐๐	๗๐	๖๓๐	
๒๘	๑	๔๘	พ.จ.ท.	๔	๘๕๐	๘๕	๗๖๕	
๒๙	๒	๔๙		๓	๑,๐๐๐	๑๐๐	๙๐๐	
๓๐	๓	๕๐		๒	๑,๑๕๐	๑๑๕	๑,๐๓๕	
๓๑	๔	๕๑		๑	๑,๓๐๐	๑๓๐	๑,๑๗๐	
๓๒	๑	๕๒	พ.จ.ท.	๔	๑,๔๕๐	๑๔๕	๑,๓๐๕	
๓๓	๒	๕๓		๓	๑,๖๐๐	๑๖๐	๑,๔๔๐	
๓๔	๓	๕๔		๒	๑,๗๕๐	๑๗๕	๑,๕๗๕	
๓๕	๔	๕๕		๑	๑,๙๐๐	๑๙๐	๑,๗๑๐	

ปีที่ ทั่วไป	ปี โมชน	อายุ ครบ	ยศ	อัตราเงินเดือน		เงิน ออมทรัพย์	งบใ้ รับจริง	หมายเหตุ
				ขั้น	จำนวน			
๓๖	๑	๕๖	พล.อ.	๕	๒,๐๐๐	๒๐๐	๑,๘๑๐	
๓๗	๒	๕๗		๔	๒,๒๕๐	๒๒๕	๒,๐๒๕	
๓๘	๓	๕๘		๒	๒,๕๐๐	๒๕๐	๒,๒๕๐	
๓๙	๓	๕๘		๒	๒,๗๕๐	๒๗๕	๒,๔๗๕	
๔๐	๕	๖๐		๑	๓,๐๐๐	๓๐๐	๒,๗๐๐	

ที่มา : กจช. ร.๗ ก.๑๑/๑๗, (สำเนา) รายงานการประมอณอภิรัฐมนตรี
ครั้งที่ ๒๔/๒๔๗๑, วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๔๗๑.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒ เกณฑ์การเลื่อนชั้นเงินเดือนสำหรับภาวະที่นายทหารชั้นผู้น้อย
ยังขาดอัตราและการรับสมัครคนเป็นนักเรียนนายร้อย ยังไม่เพียงพอ

ยศและชั้นเงินเดือน	อัตราเงินเดือน ปัจจุบัน	อัตราเงินเดือน ที่ขอใช้ใหม่	หมายเหตุ
ร.ต. ๕		๘๐	
๔		๘๕	
๓	๘๐	๙๐	
๒	๘๕	๙๕	
๑	๙๐	๑๐๐	
ร.ท. ๕		๑๒๐	
๔		๑๔๐	
๓	๙๕	๑๖๐	
๒	๑๐๕	๑๘๐	
๑	๑๑๕	๒๐๐	
ร.อ. ๕		๒๕๐	
๔		๒๘๐	
๓	๑๓๕	๒๖๐	
๒	๑๔๕	๒๘๐	
๑	๑๖๐	๓๐๐	

ยศและชั้นเงินเดือน		อัตราเงินเดือน ปัจจุบัน	อัตราเงินเดือน ที่ขอใช้ใหม่	หมายเหตุ
พ.ศ.	๕		๓๒๐	
	๔		๓๔๐	
	๓	๑๕๐	๓๖๐	
	๒	๒๒๐	๓๘๐	
	๑	๒๖๐	๔๐๐	
พ.ท.	๕		๔๒๐	
	๔		๔๔๐	
	๓	๓๐๐	๔๖๐	
	๒	๓๔๐	๔๘๐	
	๑	๔๐๐	๕๐๐	
พ.อ.	๕		๕๓๐	
	๔		๕๘๐	
	๓	๕๐๐	๖๒๐	
	๒	๕๕๐	๖๖๐	
	๑	๖๐๐	๗๐๐	
พล.ต.	๑๑		๘๐๐	
	๑๐		๘๕๐	
	๙		๙๐๐	
	๘		๙๕๐	
	๗		๑,๐๐๐	
	๖		๑,๐๕๐	

ยศและชั้นเงินเดือน	อัตราเงินเดือน ปัจจุบัน	อัตราเงินเดือน ที่ขอใช้ใหม่	หมายเหตุ
พล.ต. ๕		๑,๑๐๐	
๔		๑,๑๕๐	
๓	๗๐๐	๑,๒๐๐	
๒	๘๐๐	๑,๒๕๐	
๑	๙๐๐	๑,๓๐๐	
พล.ท. ๑๑		๑,๔๐๐	
๑๐		๑,๔๕๐	
๙		๑,๕๐๐	
๘		๑,๕๕๐	
๗		๑,๖๐๐	
๖		๑,๖๕๐	
๕		๑,๗๐๐	
๔		๑,๗๕๐	
๓	๑,๑๐๐	๑,๘๐๐	
๒	๑,๓๐๐	๑,๘๕๐	
๑	๑,๖๐๐	๑,๙๐๐	
พล.อ. ๑๑		๒,๐๐๐	
๑๐		๒,๑๐๐	
๙		๒,๒๐๐	
๘		๒,๓๐๐	
๗		๒,๔๐๐	

ยศและชั้นเงินเคื่อน	อัตราเงินเคื่อน ปัจจุบัน	อัตราเงินเคื่อน ที่ขอใช้ใหม่	หมายเหตุ
พล.อ. ๖		๒,๕๐๐	
๕		๒,๖๐๐	
๔		๒,๗๐๐	
๓	๒,๐๐๐	๒,๘๐๐	
๒	๒,๔๐๐	๒,๙๐๐	
๑	๒,๘๐๐	๓,๐๐๐	

ที่มา : กจร. ร.๗ ก.๑๑/๑๗, (สำเนา) รายงานการประชุมอธิการบดี-
สภา ครั้งที่ ๒๙/๒๕๗๑, วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๗๑.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

การตัดทอนรายจ่ายของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๔๗๕

(๑) การตัดทอนรายจ่ายของกรมอากาศยาน พ.ศ. ๒๔๗๕

พ.ศ. ๒๔๗๔ ถูกตัดแล้ว ๔๒ % และถูกตัดกลางปีอีก ๔.๘๗ %

พ.ศ. ๒๔๗๕ ถูกตัดอีก ๒๐ %

การบิน

- ก) พ.ศ. ๒๔๗๓ ให้นักบิน ๆ ปีละ ๔๘ ชั่วโมง และให้ฝึกยิงปืน
- ข) พ.ศ. ๒๔๗๔ ให้นักบินเก่าบินปีละ ๒๔ ชั่วโมง งดฝึกยิงปืน
ให้นักบินใหม่บินปีละ ๒๐ ชั่วโมง ให้ฝึกยิงปืน
- ค) พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้นักบินเก่าบินปีละ ๑๕ ชั่วโมง งดฝึกยิงปืน
ให้นักบินใหม่บินปีละ ๔๕ ชั่วโมง ให้ฝึกยิงปืน

เครื่องบิน

- เครื่องบินรบ บ. ๑ คงรักษาไว้ ๒๐ เครื่อง (เดิม ๒๐ เครื่อง)
- บ.บ. ๑ คงรักษาไว้ ๑๔ เครื่อง (เดิม ๒๕ เครื่อง)
- บ.บ. ๒ คงรักษาไว้ ๑๘ เครื่อง (เดิม ๔๒ เครื่อง)
- ร.บ. ๑ คงรักษาไว้ ๒๕ เครื่อง (เดิม ๒๕ เครื่อง)
- ร.บ. ๒ คงรักษาไว้ ๑๐ เครื่อง (เดิม ๒๕ เครื่อง)

ศิษย์การบิน

- ก) ศิษย์การบิน พ.ศ. ๒๔๗๓ มี ๕๐ คน พ.ศ. ๒๔๗๔ ใ้ยอม
ให้ศิษย์มัธยมเพียง ๕๐ คน พ.ศ. ๒๔๗๕ จะให้เป็นนักบิน
ประจำกองเพียง ๕๐ คน
- ข) ศิษย์การบิน พ.ศ. ๒๔๗๔ มี ๕๐ คน พ.ศ. ๒๔๗๕ จะยอม
ให้เป็นศิษย์มัธยมเพียง ๓๐ คน พ.ศ. ๒๔๗๖ จะยอมให้เป็นนักบิน
ประจำกองเพียง ๓๐ คน
- ค) ศิษย์การบิน พ.ศ. ๒๔๗๔ มีนายทหาร ๑๐ คน มีนักเรียน
มัธยม ๘ อีก ๒๐ คน รวมเป็น ๓๐ คน

นักบิน . เกี่ยวนี้มีนักบินชั้นประทวน ๒๐๖ คน เป็นนักบินใหม่ พ.ศ. ๒๔๗๕ อีก ๓๐ คน
 ฉะนั้น จะคักนักบินเก่าออก ๓๐ คน คงมีอยู่ ๒๐๖ คน

ข้าราชการสัญญาบัตรและนายกาย ตามอัตรามี ๓๔๑ คน เดี่ยวนี้มีตัว ๑๐๔ คน ยังไม่
 ถึง ๑ ใน ๓ รับนักเรียนนายร้อยมาใหม่ ๑๐ คน

พลทหารประจำการ ปีที่ ๑ ขรรคมคาเกณฑ์กันใหม่ปีละ ๗๑๗ คน พ.ศ. ๒๔๗๕ ลด
 คนเกณฑ์ ๓๗๗ คน คงเกณฑ์เพียง ๓๓๐ คน และศิษย์ใหม่อีก ๒๐ คน รวม
 เป็น ๓๕๐ คน

ทหารประจำการปีที่ ๒ มีจำนวนคน ๖๖๔ คน ปลอยให้ลาพักกึ่งหนึ่ง คงมี ๓๓๒ คน
นายสิบช่าง พนักงานเสมียน มีตัวอยู่ในขณะนี้ ๒๕๕ คน คักออก ๑ ใน ๖ คือ ๔๓ คน
นายสิบช่างเครื่อง อาวุธ เครื่องยนต์ มีตัวอยู่ในขณะนี้ ๒๔๔ คน คักออก ๑ ใน ๖
 คือ ๔๐ คน

ช่างพลเรือนรายเดือน ช่างรายวัน ในขณะนี้ มี ๔๓๘ คน คักออก ๑ ใน ๖ คือ ๗๓ คน
 หยุดงานพวกช่างรายวัน คือ หยุดวันศุกร์และเสาร์ ในจำนวนช่างที่มีอยู่
 ๖๐๘ คน ลดคนลง ๑ ใน ๘ คงมีอยู่ ๔๗๗ คน

- ค่าใช้จ่าย
- ก) ค่าซั๊กฟอก โอนไปให้สโมสรจ่าย
  - ข) เลิกรับหนังสือพิมพ์ในและนอกประเทศ เว้นแต่หนังสือพิมพ์คัด
  - ค) งคจ่ายค่าโดยสารเครื่องบินแก่เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ
  - ง) งคจ่ายเงินค่ากรูบิน
  - จ) เลิกค่าซ่อมแซมสถานที่

ที่มา : กจร. ร.๗ ก.๑/๘, ทำเนียบย่อ พุทธศักราช ๒๔๗๕.

(๒) แผนการหักทอนกำลัง เพื่อให้เข้ารูปในงบประมาณวงเงิน พ.ศ.๒๕๖๕
(เฉพาะกองทัพ กองพล)

แผนที่ ๑

รายการ	จำนวน		หมายเหตุ
	บาท	ล.ศ.	
ปล่อยทหารหัวเมืองปีที่ ๒ ทั้งหมด ลาพักเป็นเวลา ๑๐ เดือน ตั้งแต่ เดือน มี.ย. ถึงสิ้น มี.ค.	๒๔๑,๕๓๖	-	
ขอกเงินในงบประมาณเดิม (เฉพาะกองทัพ กองพล)	๕,๕๐๘,๓๕๖	-	*คิดเฉพาะเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าอาหารคัณฑ์ ส่วนค่าใช้สอยเบ็ดเตล็ดอื่น ไม่รวมอยู่ในนี้
หักแลวงกองจ่าย	๘,๗๖๒,๘๖๐	-	
ขอเพิ่มค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๕๓๐,๐๐๐	-	
รวมจ่ายตามงบประมาณใหม่	๘,๘๙๖,๘๖๐	-	

หมายเหตุ ๑) ค่าปล่อยทหารลา คิดเฉพาะเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง
๒) แผนกรอกรงเรือนทหารปืนใหญ่ มิได้คิดรวมในจำนวนนี้

แผนนี้รูปกองทัพยังคงเป็นไปตามเดิม คือ มีกองทัพและกองพล กรมกองทหาร
ทุกชนิดคงตั้งอยู่ตามคำบล่าง ๆ เช่นเดิม ปล่อยแต่ทหารหัวเมืองปีที่ ๒ เป็นเวลา
๑๐ เดือน

แผนที่ ๒

รายการ	ที่ตั้ง	จำนวน		หมายเหตุ
		บาท	สต.	
ร.๓ พัน ๒	ฉะเชิงเทรา	๑๑๖,๔๒๔	๕๐	
ร.๔ พัน ๒	ราชบุรี	๑๐๘,๐๕๐	๕๐	
ร.๕ พัน ๒	โกราซ	๘๖,๓๐๘	๗๕	
ร.๖ พัน ๓	ร้อยเอ็ด	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
ร.๗ พัน ๒	นครสวรรค์	๘๖,๕๓๘	๒๕	
ร.๘ พัน ๑	เกษไชย	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
	รวม	๖๖๖,๘๔๗	๕๐	
ปลดอยทหารหัวเมืองปีที่ ๒ ทุกเหล่า ทุกชนิด ๑๐ เดือน ตั้งแต่ มี.ย. ถึง สิ้น มี.ก. จะไ้เงิน		๔๘๘,๑๕๖	-	
รวมเงินที่ตัดไ้ทั้งสิ้น		๑,๑๖๔,๑๐๓	๕๐	
ยอดเงินในงบประมาณเดิม		๕,๔๐๔,๓๘๖	-	กิกเฉพาะเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง อาหารสัตว์ (ส่วนกาไชยสอย เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ไม้รวม อยู่ในนี้)
หักแลวงคองจ่าย		๔,๒๔๐,๒๘๖	๕๐	
ขอเพิ่มคาไชยสอยเบ็ดเตล็ด		๒๓๐,๐๐๐	-	
รวมจ่ายตามงบประมาณใหม่		๔,๔๗๐,๒๘๖	๕๐	

หมายเหตุ รูปกองทั้คงเดิม แลลดทหารราบ ๖ กองพัน ตักจังหวัดทหารบก ๓ จังหวัด
ยามคองบังคับการกรมทหารราบที่ ๓ พัน ๒ ไปไว้ที่ปราจีนบุรี บายคอง
บังคับการกรมทหารราบที่ ๔ พัน ๒ ไปไว้ที่กรุงเทพฯ

แผนที่ ๓

รายการ	ที่ตั้ง	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
		บาท	ส.ก.	
กองบังคับการกองทัพบกที่ ๒				
และ มณฑลทหารบกที่ ๕	อยุธยา	๗๓,๘๐๓	๒๕	
มณฑลทหารบกที่ ๖	ราชบุรี	๕,๓๕๒	๕๐	
พัน ช.๑ รอย ๓	กรุงเทพฯ	๓๖,๕๗๓	๕๐	
พัน ช.๒ รอย ๓	อยุธยา	๓๗,๕๓๔	๕๐	
ร.๓ พัน ๒	ฉะเชิงเทรา	๑๑๖,๔๒๔	๕๐	
ร.๔ พัน ๒	ราชบุรี	๑๐๕,๐๕๐	—	
ร.๕ พัน ๒	โกราซ	๕๖,๓๐๘	๗๕	
ร.๖ พัน ๓	รอยเอ็ด	๑๒๔,๓๑๖	๕๐	
ร.๗ พัน ๒	นครสวรรค์	๕๖,๕๓๕	๒๕	
ร.๘ พัน ๑	เคนไชย	๑๒๔,๓๑๖	๕๐	
รวม		๘๒๔,๕๑๑	๒๕	
ปล่อยทหารหัวเมืองปีที่ ๒ ทุกเหล่าตั้งแต่		๔๑๓,๖๗๖	—	
มิ.ย. ถึงสิ้น มี.ค.				
รวมเงินที่ตัดไถ่ทั้งสิ้น		๑,๓๑๑,๐๓๑	๒๕	
ยอดเงินในงบประมาณเดิม (เฉพาะ		๕,๕๐๔,๓๖๕	—	
กองพล)				
หักแล้วคงคงจ่าย		๔,๐๙๓,๓๖๔	๗๕	
ขอเพิ่มค่าโซสอยเบ็คเต็ค		๒๓๐,๐๐๐	—	
รวมจ่ายตามงบประมาณใหม่		๔,๓๒๓,๓๖๔	๗๕	

หมายเหตุ แผนนี้มิใช่กองทัพเดียว กองพลทั้ง ๔ ขึ้นตรงกับกองทัพ ตักทหารช่าง ๒ กอง-
 รอย ตักทหารราบ ๒ กองพัน ตักมณฑลทหารบกที่ ๕ และ ๖ ตัก
 จังหวัดทหารบก ๓ จังหวัด.

แผนที่ ๔

รายการ	ที่ตั้ง	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
		บาท	ส.ค.	
กองบังคับการกองทัพบกที่ ๒				
กับ มณฑลทหารบกที่ ๕	อยุธยา	๗๓,๘๐๓	๒๕	
มณฑลทหารบกที่ ๖	ราชบุรี	๕,๓๕๒	๕๐	
พัน ช.๑ ร้อย ๓	กรุงเทพฯ	๓๖,๕๗๓	๕๐	
พัน ช.๒ ร้อย ๓	อยุธยา	๓๗,๔๓๔	๕๐	
กองบังคับการกรมทหาร				
ราบที่ ๓ กับ ร.๑ พัน ๒	ฉะเชิงเทรา	๑๒๗,๖๑๕	๗๕	
ร. ๓ พัน ๓	ปราจีนบุรี	๑๑๒,๔๔๕	-	
ร. ๔ พัน ๒	ราชบุรี	๑๐๕,๐๕๐	-	
ร. ๕ พัน ๒	โคราช	๕๖,๓๐๘	๗๐	
กองบังคับการกรมทหาร				
ราบที่ ๖ กับ ร.๖ พัน ๒	โคราช	๑๑๕,๑๔๓	๕๐	
ร. ๖ พัน ๓	ร้อยเอ็ด	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
ร. ๗ พัน ๒	นครสวรรค์	๕๕,๕๓๕	๒๕	
ร. ๘ พัน ๑	กาญไชย	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
ร. ๘ พัน ๒	ลำปาง	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
กองบังคับการกรมทหาร				
ราบที่ ๘	เชียงใหม่	๑๑,๔๘๕	๒๕	
รวมเงินที่ตัดไป		๑,๑๕๕,๑๐๐	๗๕	
ปลดอาหารหัวเมืองปีที่ ๒ ทุกเหล่า				
ทุกชนิด ๑๐ เดือน ตั้งแต่ มิ.ย. ถึงสิ้น				
มิ.ค. จะได้อเงิน		๔๑๓,๖๗๖	๗๕	กึ่งเฉพาะเงินเดือน
รวมเงินที่ตัดทั้งสิ้น		๑,๖๖๘,๗๗๖	๗๕	เบี้ยเลี้ยงและอาหารสัตว์ ไม่รวมเงินกาใช้สอย เบ็ดเตล็ด

แผนที่ ๔ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
	บาท	สต.	
ยอดเงินในงบประมาณเดิม (เฉพาะกองทัพบก กองพล)	๕,๔๐๘,๓๘๖	-	
หักแล้ววงต้องจ่าย	๓,๙๕๑,๖๑๘	๒๕	
ขอเพิ่มค่าใช้จ่าย เบ็ดเตล็ด	๒๐๐,๐๐๐	-	
รวมจ่ายตามงบประมาณใหม่	๓,๙๕๑,๖๑๘	๒๕	

หมายเหตุ แผนนี้มีกองทัพบกเดี่ยว กองพลทั้ง ๔ ขึ้นตรงต่อกองทัพบก คัดทหารช่าง ๒ กองร้อย
 คัดทหารราบ ๓ กรม (๘ กองพัน) เลิกกองบังคับการกรมทหารราบ ๓ กรม
 คัดมณฑลทหารบก ๒ มณฑล คัดจังหวัดทหารบก ๕ จังหวัด.

แผนที่ ๕

รายการ	ที่ตั้ง	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
		บาท	สต.	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	กรุงเทพฯ	๒๓,๔๗๑	-	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	อยุธยา	๗๓,๘๐๓	๒๕	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ราชบุรี	๕,๓๕๒	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	กรุงเทพฯ	๓๖,๕๗๓	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	อยุธยา	๓๗,๕๓๔	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ฉะเชิงเทรา	๑๒๗,๖๑๕	๗๕	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ปราจีนบุรี	๑๑๒,๔๔๕	-	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ราชบุรี	๑๐๕,๐๕๐	-	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	โคราช	๕๖,๓๐๘	๗๕	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	โคราช	๑๑๕,๑๔๓	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ร้อยเอ็ด	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	นครสวรรค์	๕๖,๕๓๕	๕๕	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	เด่นชัย	๑๕๔,๓๑๒	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	ลำปาง	๑๒๔,๓๑๒	๕๐	
กองบังคับการกองทัพอากาศ	เชียงใหม่	๑๑,๕๘๕	๒๕	
	รวมเงิน	๑,๒๖๒,๕๗๑	๗๕	

แผนที่ ๕ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
	บาท	สต.	
ปล่อยทหารหัวเมืองปีที่ ๒ ทุกเหล่า ทุกชนิก ๑๐ เดือน ตั้งแต่ มี.ย. ถึงสิ้น มี.ก. จะไ้เงิน	๔๑๓,๖๗๖	—	
รวมเงินที่ตัดไ้ทั้งสิ้น	๑,๖๗๖,๕๔๗	๗๕	
ยอดเงินในงบประมาณเดิม(เฉพาะกองทัพ กองพล)	๕,๔๐๘,๓๘๖	—	
หักแล้วคงต้องจ่าย	๓,๗๒๘,๑๔๘	๖๕	
ขอเพิ่มค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๐๐,๐๐๐	—	
รวมจ่ายตามงบประมาณใหม่	๓,๙๒๘,๑๔๘	๖๕	

หมายเหตุ แผนที่ไม่มีกองทัพ มีแค่กองพล ๔ กองพล ขึ้นตรงต่อเสนาบดี ตัดทหารช่าง
๒ กองร้อย ตัดทหารราบ ๓ กรม (๔ กองทัพ) ร.๓ ร.๖ ร.๘
ทั้ง ๓ กรมนี้ กองบังคับการกรม ตัดมณฑลทหารบก ๒ มณฑล ตัด
จังหวัดทหารบก ๕ จังหวัด.

ภาคผนวก จ.

บัญชีรายนามคณะกรรมการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

กลุ่มนายทหารบกอาวุโส

๑. พ.อ.พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) รองจเรทหารบก
ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะราษฎร
๒. พ.อ.พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาทหาร
โรงเรียนนายร้อยทหารบก กรมยุทธศึกษาทหารบก
๓. พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมศิริ) ผู้บังคับการกรมปืนใหญ่ที่ ๑
รักษาพระองค์
๔. พ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูดীন) ผู้อำนวยการโรงเรียน
เสนาธิการทหารบก
๕. พ.ต.หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) } ครูโรงเรียน
๖. พ.ต.หลวงสวัสดิ์ศิริมงคล (สวัสดิ์ ศาระสวัสดิ์) } นายร้อยทหารบก
๗. พ.ต.หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์ (เพ็ชร พิริโยธิน) } ภายใต้บังคับบัญชา
๘. พ.อ.พระสิทธิเรืองเกษพด } ของนายพันเอก
๙. ร.อ.หลวงรณสีทธิพิชัย (เจือ กาญจนพินทุ) } พระยาทรงสุรเดช

กลุ่มนายทหารบกชั้นผู้น้อย

๑. พ.ต.หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชิตตะสังขะ) หัวหน้า
๒. พ.ต.หลวงวิจักข์กลุฑุฑ (เศียร สู้ศิลป์)
๓. พ.ต.หลวงอำนาจสงคราม (ถม เกษะโกมล)
๔. ร.อ.หลวงกาจสงคราม (เทียน เกงระคมบึง)
๕. ร.อ.หลวงเกรียนศักดิ์พิชิต (ควน จินตะคุณ)

๖. ร.อ.หลวงชาญสงคราม (พาน ชาดะจันทร์)
๗. ร.อ.เชวงศักดิ์สงคราม (ชวง ขวัญเชิด)
๘. พ.ต.หลวงทัศนัยนิยมศึก (ทัศนัย มีตรภักดิ์)
๙. ร.อ.หลวงพรหมโยธี (มังกร มณีรัตน์)
๑๐. ร.อ.หลวงเสรีเวียงอุทัย (จตุร รัตกุล)
๑๑. ร.อ.หลวงอวุธย์เกษจรดี (มิตร พึ่งคุณ)
๑๒. ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี (นายทหารมหาดเล็ก)
๑๓. ร.ท.ขุนสุจริตรณการ (ทอง นาคะนุช)
๑๔. ร.ท.ขุนจางภูมิเวท (จางง กิระแพทย์)
๑๕. ร.ท.ขุนนิรันดรชัย (เสวก นิสัยชัย)
๑๖. ร.ท.ขุนปลัดปรปักษ์ (ปลัด ภาณุสวะ)
๑๗. ร.ท.ขุนพิณสรการ (เทง พิณศิริ)
๑๘. ร.ท.ขุนเรืองวิรุฑุทธิ (บุญเรือง วีระหงส์)
๑๙. ร.ท.ขุนวิมลสรวิจ (วิมล เก่งเรียน)
๒๐. ร.ท.ขุนศรีศรการ (ชคอ ศรีธนากร)
๒๑. ร.ท.ไชย ประทีปเสน
๒๒. ร.ท.ทวน วิชัยศักดิ์
๒๓. ร.ท.นอม เกตุณี
๒๔. ร.ต.จำนง จิตรลักษณ์
๒๕. ร.ต.สมาน เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๒๖. ร.ต.นุคม พุทธิเกษกริน

กลุ่มนายทหารเรือ

๑. น.ต.หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ กมลนาวัน) หัวหน้า
๒. น.ต.หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย)
๓. เรือเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ดวลย์ ธำรวีสวัสดิ์)

๘. เรือเอก หลวงนาวาวิจิตร (ต้น อำไพวัลย์)
๙. เรือเอก หลวงนิเทศกลกิจ (กลาง โจรนเสนา)
๑๐. เรือเอก หลวงสังวรยุทธกิจ (สังวรณ์ สุวรรณชีพ)
๑๑. เรือเอก สงบ จรูญพร
๑๒. เรือเอก ชลิต กุลกำธร
๑๓. เรือเอก สงวน รุจิราภา
๑๔. เรือโท จิบ ศิริไพบูลย์
๑๕. เรือโท ทองหล่อ ชำหิรัญ
๑๖. เรือโท ทิพย์ ประสานสุข
๑๗. เรือโท ประเสริฐ สุขสมัย
๑๘. เรือโท วัน รุยาพร
๑๙. เรือโท หลี สินธุโสภณ
๒๐. เรือตรี กุหลาบ กาจนสกุล
๒๑. เรือตรี ชัน รัชนีทัต
๒๒. เรือตรี ทองดี ระงับภัย
๒๓. นายวนิช ปานะนนท์*

ที่มา : พลโท ประยูร ภมรมนตรี, บันทึกการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. ๒๔๗๕, (พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๑๓) หน้า ๑๑๐.

* ในจำนวนรายชื่อผู้ก่อการฝ่ายทหารเรือ ๑๕ นาย ที่ พลโทประยูร ภมรมนตรี บันทึกไว้ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีชื่อของ นายวนิช ปานะนนท์ ซึ่งเป็นพลเรือนรวมอยู่ด้วย เขาใจว่า พลโทประยูร ภมรมนตรี อาจจะแบ่งกลุ่มตามการชักชวนของสมาชิกแต่ละสายก็ได้

ภาคผนวก ฉ.

การจัดเปลี่ยนแปลงหน่วยราชการทหารบก

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๖

หมายเลข	หน่วยเดิม	เปลี่ยนแปลงเข้ารูปตามโครงการของหน่วยใหม่	หมายเหตุ
๑	-	กรมเสนาธิการทหารบก	
๒	-	กรมจเรทหารบก	
๓	กองบังคับการทหารราบ	แผนกที่ ๑ กรมจเรทหารบก	
๔	กองบังคับการทหารม้า	แผนกที่ ๒ กรมจเรทหารบก	
๕	กองบังคับการทหารปืนใหญ่	แผนกที่ ๓ กรมจเรทหารบก	
๖	กองบังคับการทหารช่างและ- สื่อสาร	แผนกที่ ๔ (ช่าง) และแผนกที่ ๕ (สื่อสาร) กรมจเรทหารบก	
๗	กองนักเรียนนายร้อยทหารบก	โรงเรียนนายร้อยทหารบก	
๘	-	โรงเรียนเทคนิคทหารบก	
๙	-	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก	
๑๐	กองบังคับการจังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ	กองบังคับการมณฑลทหารบกที่ ๑ และ จังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ	
๑๑	กองเสนาธิการจังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ	กองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๑	
๑๒	กองนักเรียนนายสิบพลรบ จังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ	กองนักเรียนนายสิบพลรบมณฑลทหาร- บกที่ ๑	
๑๓	กองสารวัตรใหญ่ทหาร	ยุบเลิก	
๑๔	กองเรือนจำจังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ	กองเรือนจำมณฑลทหารบกที่ ๑	
๑๕	จังหวัดทหารบกอยุธยาและ หน่วยขึ้นในบกจังหวัดฯ	ยุบเลิก	

หมายเลข	หน่วยเดิม	เปลี่ยนเขารูปแบบโครงการของ หน่วยใหม่	หมายเลข
๑๖	กองบังคับการจังหวัดทหารบก ปราจีน	กองบังคับการมณฑลทหารบกที่ ๒ และ จังหวัดทหารบกปราจีน	
๑๗	หมวดเสนารักษ์จังหวัดทหาร- บก ปราจีน	กองเสนารักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๒	
๑๘	หมวดสัตวรักษ์จังหวัดทหาร- บก ปราจีน	หมวดสัตวรักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๒	
๑๙	กองเรือนจำจังหวัดทหารบก ปราจีน	กองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ ๒	
๒๐	-	จังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา	
๒๑	-	หมู่เสนารักษ์ จังหวัดทหารบก- ฉะเชิงเทรา	
๒๒	-	หมู่สัตวรักษ์ จังหวัดทหารบก- ฉะเชิงเทรา	
๒๓	กองบังคับการจังหวัดทหาร- บก นครราชสีมา	กองบังคับการ มณฑลทหารบกที่ ๓ และ จังหวัดทหารบกนครราชสีมา	
๒๔	กองเสนารักษ์จังหวัดทหารบก นครราชสีมา	กองเสนารักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๓	
๒๕	หมวดสัตวรักษ์จังหวัดทหารบก นครราชสีมา	หมวดสัตวรักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๓	
๒๖	กองเรือนจำจังหวัดทหารบก นครราชสีมา	กองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ ๓	
๒๗	กองบังคับการจังหวัดทหาร- บก นครสวรรค์	กองบังคับการ มณฑลทหารบกที่ ๔ จังหวัดทหารบกนครสวรรค์	
๒๘	กองเสนารักษ์จังหวัดทหาร- บก นครสวรรค์	กองเสนารักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๔	

หมายเลข	หน่วยเดิม	เปลี่ยนเข้ารูปตามโครงการของ หน่วยใหม่	หมายเหตุ
๒๘	หมวดสัตว์รักษาจังหวัดทหารบก นครสวรรค์	หมวดสัตว์รักษา มณฑลทหารบกที่ ๔	
๓๐	กองเรือนจำ จังหวัดทหารบก นครสวรรค์	กองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ ๔	
๓๑	กองบังคับการจังหวัดทหารบก ราชบุรี	กองบังคับการ มณฑลทหารบกที่ ๕ และ จังหวัดทหารบกราชบุรี	
๓๒	หมู่เสนารักษาจังหวัดทหารบก ราชบุรี	กองเสนารักษา มณฑลทหารบกที่ ๕	
๓๓	หมู่สัตว์รักษาจังหวัดทหารบก ราชบุรี	หมวดสัตว์รักษา มณฑลทหารบกที่ ๕	
๓๔	—	กองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ ๕	
๓๕	—	กรมพลศึกษาทหารบก	
๓๖	แผนกโรงเรียนนายทหารสัม- ภาร	โรงเรียนนายทหารสัมภาร	
๓๗	แผนกขบวนการยุทธภัณฑ์ กรมยก- กระบี่ทหารบก	แบ่งไปขึ้นกรมสะเบียงทหารบกและ กรมอภินิหารยุทธภัณฑ์ทหารบกตามหน้าที่	
๓๘	แผนกคลังยุทธภัณฑ์ กรมยก- กระบี่ทหารบก	แผนกที่ ๑, ๒, ๓, ๔ กรมยกกระบี่ ทหารบก	
๓๙	แผนกวางโครงการหลักฐานแผนที่	แผนกที่ ๑ กรมแผนที่	
๔๐	แผนกสำรวจภูมิประเทศ	แผนกที่ ๒ กรมแผนที่	
๔๑	แผนกการพิมพ์และโรงงาน	แผนกที่ ๓ กรมแผนที่	
๔๒	แผนกโรงเรียนแผนที่	โรงเรียนแผนที่	

ที่มา : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุล-
จอมเกล้า, (พระนคร : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า,
๒๕๑๐) หน้า ๑๓๐.

งบประมาณประจำปีของกระทรวงต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๕

กระทรวง	๒๕๖๘	๒๕๖๙	๒๕๗๐	๒๕๗๑	๒๕๗๒	๒๕๗๓	๒๕๗๔	๒๕๗๕	๒๕๗๖	งบประมาณ เพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๗๖	๒๕๗๗	งบประมาณ เพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๗๗
กลาโหม	๑๔,๐๐๐,๐๐๐	๑๒,๖๒๖,๐๐๐	๑๒,๖๒๖,๐๐๐	๑๒,๖๒๖,๐๐๐	๑๒,๖๒๖,๐๐๐	๑๒,๖๒๖,๐๐๐	๑๐,๓๒๖,๐๐๐	๑๐,๕๖๐,๐๐๐	๑๔,๐๕๑,๒๗๕	๓,๕๐๐,๐๐๐	๑๔,๓๖๑,๕๐๕	๑,๖๐๕,๕๕๒
ทหารเรือ	๕,๐๐๐,๐๐๐	๔,๕๕๕,๐๐๐	๔,๕๕๕,๐๐๐	๔,๕๕๕,๐๐๐	๔,๕๕๕,๐๐๐	๔,๕๕๕,๐๐๐	๓,๕๕๕,๐๐๐	-	-	-	-	-
เกษตรราธิการ	๔,๒๑๘,๘๒๐	๕,๘๓๗,๖๕๔	๔,๐๕๐,๖๕๔	๔,๔๘๘,๑๗๘	๔,๔๗๐,๔๕๕	๕,๑๑๕,๒๓๑	๔,๑๓๗,๗๑๘	๓,๓๒๕,๕๘๘	-	-	-	-
เกษตรพาณิชย์การ	-	-	-	-	-	-	-	-	๖,๕๑๖,๐๕๗	-	-	-
การต่างประเทศ	๑,๕๑๗,๓๒๑	๑,๕๗๘,๖๓๘	๑,๓๖๖,๖๓๘	๑,๓๐๔,๒๓๐	๑,๓๕๖,๔๗๕	๑,๓๒๒,๕๕๘	๑,๒๕๕,๒๑๒	๘๕๐,๕๗๐	-	-	๗๕๕,๘๘๕	-
คมนาคม	๑๑,๖๘๕,๒๖๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พาณิชย์	๕๘๖,๗๖๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พาณิชย์และคมนาคม	-	๕,๗๒๑,๖๒๕	๕,๗๒๒,๖๒๕	๖,๕๒๕,๒๖๖	๗,๘๐๑,๘๒๘	๗,๕๓๕,๗๕๓	๘,๗๖๑,๗๓๐	๕,๘๑๗,๕๒๐	-	-	-	-
เศรษฐกิจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๒๕๖,๖๐๕	๖,๒๓๕,๘๓๘	๗๐๖,๘๘๐
พระคลังมหาสมบัติ (การคลัง)	๗,๒๗๖,๐๑๑	๖,๗๓๖,๕๗๑	๖,๗๓๖,๕๗๑	๗,๐๐๓,๗๗๕	๗,๐๑๕,๔๓๑	๗,๖๕๕,๑๕๓	๗,๓๕๕,๗๕๓	๖,๒๖๕,๕๕๖	๕,๕๕๐,๘๕๘	-	๕,๗๘๕,๕๒๖	๑๐๐,๕๗๕
มหาดไทย	๑๕,๒๕๓,๕๕๖	๑๕,๕๕๕,๕๓๐	๑๕,๕๕๕,๕๓๐	๑๗,๕๕๐,๕๕๐	๑๕,๕๗๖,๓๗๑	๑๕,๕๓๖,๕๖๕	๑๕,๑๗๓,๕๕๖	๑๕,๓๘๕,๒๗๓	๑๖,๕๕๕,๑๗๑	-	๑๖,๘๖๕,๕๘๑	๒,๐๒๑,๖๗๕
ยุติธรรม	๕,๒๑๘,๘๘๕	๓,๐๐๐,๒๖๕	๓,๐๐๐,๒๖๕	๓,๐๒๒,๕๖๑	๓,๐๖๕,๗๗๕	๓,๐๘๘,๐๕๗	๒,๕๕๗,๘๕๒	๒,๖๕๕,๓๗๖	๒,๓๖๗,๒๘๕	-	๒,๒๗๕,๑๕๐	-
ธรรมการ	๒,๘๐๐,๖๓๘	๒,๕๗๖,๓๑๐	๒,๕๗๖,๓๑๐	๓,๒๒๖,๗๑๓	๓,๖๕๕,๐๒๕	๓,๘๕๕,๓๗๓	๓,๘๑๒,๓๑๗	๓,๕๖๖,๕๐๖	๓,๗๓๑,๕๕๕	-	๔,๑๗๐,๑๕๗	๒๓๗,๘๗๒
มรดการ	๑๓๑,๕๘๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๒,๓๘๐,๐๐๐	-
กรมราชเลขาธิการ	-	๒๗๓,๕๕๕	๒๗๓,๗๗๗	๓๑๐,๕๖๒	๓๕๖,๘๐๕	๓๒๕,๗๕๗	๓๑๑,๗๑๑	๒๖๘,๕๗๕	-	-	-	-
กรมอากาศยาน	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	๔,๐๐๐,๐๐๐	๔,๐๐๐,๐๐๐	๔,๐๐๐,๐๐๐	๒,๓๐๐,๐๐๐	๑,๗๕๒,๘๖๖	-	-	-	-
กรมแผนที่	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๘๘,๗๖๕	๕๑๘,๓๓๖	-	-	-	-
กรมอุทกศาสตร์	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๒๘๐,๐๐๐	๑๕๗,๐๕๗	-	-	-	-
สำนักนายกรัฐมนตรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑,๓๖๗,๓๗๕	๗,๐๐๐
สภาผู้แทนราษฎร	-	-	-	-	-	-	-	-	๓๐๐,๐๐๐	-	๓๕๐,๒๕๐	๒๒,๕๗๕
งบประมาณรายจ่าย	๕๕,๘๗๕,๒๓๘	๕๓,๗๘๘,๑๘๘	๕๓,๖๖๖,๐๐๐	๕๕,๕๕๐,๕๕๐	๕๖,๖๖๖,๕๕๐	๕๖,๖๖๖,๕๕๐	๔๖,๖๖๖,๕๕๐	๔๖,๖๖๖,๕๕๐	๕๖,๖๖๖,๕๕๐	-	๕๖,๖๖๖,๕๕๐	-
งบประมาณรายได้	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๕,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	-	๕๑,๐๐๐,๐๐๐	-
เกินดุลย์ + ขาดดุลย์ -	-๓,๘๗๕,๒๓๘	+ ๒๑๑,๘๑๒	+ ๕๓๕,๒๘๕	+ ๖๕๕,๕๖๐	+ ๑๖๖,๕๖๐	+ ๑๖๖,๕๖๐	+ ๕๘๖,๗๖๕	+ ๕๘๖,๗๖๕	+ ๕๘๖,๗๖๕	-	+ ๑๓,๘๖๓	-

ประวัติผู้เขียน

นางสาวจิตรภรณ์ ไชยกันทา เกิดวันที่ ๑๔ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิต ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ เข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง แผนกวิชาประวัติศาสตร์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. ๒๕๑๗ และเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทใน พ.ศ. ๒๕๑๘ จบกระทั่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๒๐

ปัจจุบันผู้เขียนมีตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครู เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย